وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا
خانی خەنجەر هەلگرت دێ تانجی دڕینە، حەفت نەعلەت ل مام و برازاییێن ناڤا شەر ڤاخێر بت.
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
خانی گوت: عەسکەرێ خوە لێک زڤڕی، گوتییێ: ئەڤە ئەزێ چۆمێ ئەزێ ب تنێ چۆمێ، هەچی گاڤا من شەڕ ل وێ دەرێ هەلێخست ژ نوێکانێ هوین ژی دەست پێ بکەن، هەتا شەڕێ خو خوش نەکم هوین خۆش نەکن، گوتییێ، باشە. عەسکەرێ وی هەما مان ل وێ دەرێ بۆ بخێرهاتنا وی، ئو خانی هەما شیرێ خو ژبەر خو دائینا ئو (یاالله) قەستا وی کر. قەستا کوچکا وی کر.
گو:
خەلیفەوۆ هەرێ خەلیفە ماسو بخە بخانی،
ب خێر و سلامەتی، ل سەر چاڤانە،
لسەر سەرانە و ل سەر چاڤانە
ڕوینە ڕێزا جندیانە
تو بگرە جۆتێ فنجانە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
گو: من سوند خوارییە
ب ئنووەرە چۆکا خوە نا دەینم خوارە
نە قەهوەیە هەمی ژهرە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
من بهستییە ب گوهانە
تە شیرەک کریە ب سەدانە
هەڤت عاشیر دمزگییێدانە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
گوتییێ: خەلیفە کەس دسەرمە، تە عەرەقا ڤەخوارە، هەردو سڤک سڤک شیرکرنە دخیڤەتێ ڤە ڤێ دەستە، دێ هەڕە،
دێ ڤەڕەستە (ڤەرەسە)،
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
کوڕۆ سەیۆ شیرێ تە چیە؟
شیرێ من هوسڤێ سپییە
ناڤەڕت تیڤلێ بەستییە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.

کوڕۆ سەیۆ شیرێ تە چیە؟
شیرێ من هوشڤێ (یوسفێ) سۆرە
ناڤەڕت (نابڕت) تیڤلێ گوندۆرە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
کوڕۆ سەیۆ شیرێ تە چیە؟
شیرێ من سوفرێ (یوسفێ) سۆرە
نابڕت تیڤلێ بەستییە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
گۆ: بێژە بڕاستی، کا شیرێ تە چیە؟
گو: شیرێ من لاهورییە
ب جۆمێ کو جۆم و کانییە
سەرکێرا وی بێ دەرزییە
تێکدا ساهیێ ب سپییە
ب (ژ) توخمێ شیرێ عەلییە
ب سەد و شەشا کریە
حەفت عەشیر ل مزگینییا وییە
بۆ ستووێ خانێ موکریە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
گوت: هەرێ سەوۆ وەکی شیرێ تە:
ب جۆمێ کو جۆم کانی بت
سەرکێرا وی بێ دەرزی بت
تێکدا ساهیێ ب سپی بت
ب توخمێ شیرێ عەلی بت
ددەستێ خانێ موکریدا
عەمەلێ خەلیفەی ب مام و برازاڤە دێ چ بت.
دەیناد و ستوینا خیڤەتێ
ل سەر ڕێزا کافرێت هەیبەتێ
کافر گو: ئەڤە چ بەلایە بۆ مەتێ؟
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
خانی شیرکێشا ژ قوەتێ،
گو: خالو تو بدە من موهلەتێ

دێ گەهم چەپا خیڤەتێ،
دێ دم تە دەبرێ وەعەتێ.
دەبرا تە ژی ل دەڤێ تە بت
کیرێ سەیی د مەسبێ تە بت
خان قاتلێ ڕوحا تە بت
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
خانی شیرکێشا ژ قەوەتێ دەینا سەرێ خەلیفەی و مام و برازا
ئەو ب جەماعەت ڤە ڤەبراندن وەیلە دمدم و خان تێدا.
بەرازێ لەڤا هلینن
پلنگێ لەڤا دەرینن
توزێ ژ عەردا د وەشینن
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
بوی شەڕ فلان کەس:
هەچی هات لاوێ مەهەندە
تە تێلە ئاڤێتن زەندە
ل ناڤا شەڕی کر گوڤەندە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
چی هات لاوێ ڤەرسی
مسریێ ل دەستدا پەسی
گۆت: ژ غەیری خودێ و پێغەمبەرا، ئەز ژ کەسێ دی ناترسم
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا.
چ هاتی نالاکێ بادە
تو ژ کەزاخا ڕەزی هاتی
تو ب گوپالێ مەزن هاتی
ئەولیبیا هەما چێتر ئەشکەرا هاتی
تو سەرێ خانێ هاتی
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
هات و کوڕێ مە هەندە
تەتێلە ئاڤێتن زەندە
ل نیڤا شەڕی کر گوڤەندە

وەیلە دمدمۆ خان تێدا
هاتی هات لاوێ گارسی
یێ ب ڕویشی و ڕەشمال و داسی
گۆت: ژ غەیری خودێ و پێغەمبەرا ژ کەسێ دی ناترسی
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا
خان ئەمین دبێتە کوڕێ خو، نەهنگێڤی نە پەریفە، شەڕێ خو بکەن ب دلێ خو.
بو حەچی ناڤێ بابێ خوە
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
شەڕ چۆیە ناڤ کەندالا
بۆ چڕپە چرپا مەتالا
بۆ ڤی هاتبوین مەندالا
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
گو: قەرەکانی هاتینە،
قەرە جوینا کانێ دەردکرن.
ژ نویکانێ پێک هاتن تەیە
ئەز قەڕمە براکێ تەمە.
ئەو دو فلە ل ناڤ دەرگەهی بون
هەردو فلەهێ خانی بون

هەردو لێک بون دل ڕەش، نزانی بوی کەسێ ژ هەر دووا کونزریێ ئێک و دو ناس نەکر بوین، وەختێ ناڤ ل خو د دان زری و کونزریێ خو کرن بەرخو، ژ نویکا پێکهاتن دەرێ گوتێ: پانێ ئەز براکێ تەمە مال خراب نە، یانی وەسا لێک بەرزە بون، هنگی بوی دویمان، ژ بەر دەنگێ تۆپان خانا ئێک دو ناس نە دکرن.

خان ئەمین دبێتە کوڕێ خو
نە هنگێڤن نە پەڕێفن
شەڕێ خو بکەن ب دلێ خوە
بۆ هەژی ناڤێ بابێ خوە
شەڕ چۆ بوبیە نیڤا دەشتێ
دەنگێ خان ئەمیرە خوەشی تێ
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا

شەڕ چۆ بوبیە یا بن بەزوبیە

ڤان شەشخانا لویرە لویرە

خانە خانە قەوی کویرە

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

وەکی بەرێ خودانێ «سبحان الله» ئەولیا وەسا هاتن، هەما دەستێ وی مرۆڤێ سەررا دکرن و داچنێ، دبێژن هەمێ ئەولیا هاتن هاری شەڕی بکن، بەس غەوسێ (غوث) بەغدایێ نەهات.

هاتی هات کوڕێ مەلایی

تە دل تەنگە ژ ڤی ئالایی

کافرا ل سەر تەبایی

گوژتن نێ هەستی هێلایێ

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا.

هاتی هات کوڕێ گەورێ

خو ژ بن تەرما کێشا دەرێ

سەدمێر کوژتن ب خەنجەرێ

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

هاتی ئەوێ ئەرمشتی

دێ تو دابگرە پشتی

گو: خوزی نوکە ئەو ڕۆژبا هەکو من ل ئەرمشتێ دخوارن سەرتێشتی

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا

هاتی هەڤت لاوێ مزویری

خو هلاڤێت ل سەرگری

گۆتی: خوزی ئەز ڕویڤی باما ل بەر چەپێ هیزلی و خابویری

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا

هاتی هات لاوێ شێخویی

تە باگرت ل ئێلویی

گو: وە ڕابتێ ژ من خوڤە چۆیی

وەیلە دمدمۆ خان تێدا.

شەڕ چۆ بویە نیڤا دەشتێ

دەنگێ خان ئەمیر گەلە خوەشی تێ

خان ئەمیر دبێتە کوڕێ خو

نەهنگێڤە نە هەڕێفە

شەڕێ خو بکەن ب دلێ خوە

بو هەژی ناڤێ بابێ خوە

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا

شەڕێ چو بوی یا کۆرا زویری

سەد ل دوی خانێ میری

خالێ خانی نەخۆش کری

سنگێ خانی سەقەتکری

تەتەرخانی بایە

نێزیک خانی دەینادییە

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا.

وەختێ لنگێ خانی سەقەتکر، گازیکر تەتەرخانی گوتێ: تە ئەز سەقەتکرم بابۆ، لنگا خو دەینادە سەر ستووێ وی. شیرێ شکەستی وەرگرت گو: شیر ب کاڤلانڤە ژ دەست بابێ خو وەرگرت، دەیناد د عیسان (مرۆڤێ) عیسان (مرۆڤ) کوژتییە. کافرەک هات ب زری و کونزری ڤە. ئەڤی زری و کونزری ئەوێ پولایی پێڤە دبن، سێ جارا شیر دەینا دی (لێدا) نەبڕین (تێ نەچۆ) گو:

نەعلە ل بابێ وی هوستایی

شیرێ وە خرابکر قەدایی

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا

خانێ ژێلەل بەرێ خودایێ وێ شیری ب کاڤلانڤە تینیتن. گو:

ڕەحمە ل ماکا تو ئانی

تو شیری بکێشە ژ کاڤلانی

وەز دێ ڤێدا هێم ب زری و کونزری بڕم دگەل خودانی

وەیلە دمدمۆ خان تێدا

دەیلە دمدمۆ خان تێدا.

شیر کێشا ژ کاڤلانی

شیر خو ناگێڕیت هندێری.

بۆ خەزا سەرێ کافری.
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
شیر دەیناد زری و کونزری برِی دگەل خودانی
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا.
کورِێ منۆ تو وێ (یێ) دینی رِوحە تو شیرێ خو دەینە
عەجێبا من ئەو عەجێبە، تو گا ماسی بنێ بەحرا نا قەتینی
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا
عەبدال بەگ ل پشت پارێ رِابوی چەک ل پشتێ دوتا بوی
کو میر ئاڤدین نەشیا بوی
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
ژ نویکانێ ئەوێ زاڤایێ شاهییە، ئەوێ ژ نویکانێ کچا وی ئینایە
ئەو زاڤایە، ژ نویکانێ یێ ل پشت پارا (پەردا) رِابوی، ئەو هات یانی هەڤالێ وی تۆلازێ وی دگەل وی ب قەبویلا خوڤە ل هاوارا شەرِی ژ نوی هاتن، ئەوێ زاڤایێ شاهی عەبدال بەگ.
دبێژن: عەبدال بەگ هات کەتێ
لادن سەرە دەرێن سەعەتێ
وەیلە دمدمۆ خان تێدا
دەیلە دمدمۆ خان تێدا.
عەبدال بەگ سیارێ ماهینێ
تە ڤەکر جیکی دوخینێ
دنیا کری بەحرا خوینێ
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
شەر چو بو بەندا ڤێ دارێ
عەبدال بەگ بەزی خەنجەرێ
خوین چۆ بو بەزی لێ نارێ
وەیلە دمدمۆ خان تێدا.
دبێژن: کافرا بەرێ خوە دایێ عەسکەرێ وان کەت و جوت کر، چویێ وەسا نەهێلا.
مە گوت: لەزبکن بلەزینن بارِویت خانێ باڤێژن و ئاگری بەردەنێ، ل دەشتێ برەشینن.
گو: دا ئەڤ تەیرێت کا ئەڤە چ تشتن، خو ژناڤ مە رِاکن ئەڤانا ئەم قەلاندین چو نەمان.
دبێــژن: چەند تۆ پێت وێرانکرن و ئامــوبرێت سـۆتنێ وییێت ژەهر کـری هەمی هاڤــێـتنێ و ئاگـر ژی

بەردایێ، چو ساخ و نەساخ تێدا نەهێلان هەمی قەلاندن. ئەولیا هەمی هەر ئێک چوۆسەر مەرقەدێ خوە، مان ئەڤێن دیترێ! شاه ب وەزیر و ئەکابرێت خوە ڤە وێ ل سەرێ گرەکێ بلند رِونیشتین. چاڤێ وان ل شەرِێ وان. یانی کورِێ وی یێ دی ژ، تەتەرخان، ئەو ژی بابێ دربەک لێ هاتیەدان و بریندارکرن. ئەو ژی چۆ ئەمرێ خودێ کر. ژ غەیری وی پێڤە نەما ئەو ژی دبن گرێ کەلەخاڤەیە، هێژ تەمام نەبویە.

گرە – گرە لێک رِونیشتن، گوتییێ: دێ هەرِن گازی بکن زویکا خان نهە مرییە. وێ دیتی وی گرێ هە کەلەخاڤە کانێ چیە بەرێ خو بدنێ کا رِاستە تەمام بویە ئان نە؟

چۆن. کەلەخ ڤەدان ڤەدان، بەرێ خوە دانێ هندی هندێ گوژتین کورِێ وی ژی ئێخستنە وێرێ. خان ژ بن کەلەخان ئینان دەرڤە یێ ساخە، بەس پێ وی سەقەتکرە. گوتییێ: ئەزبەنی هێژ ساخە. گوتییێ: دێ هەلگرن بینن. گوتێ: هەکە ب دۆر بت ئەمێ شێینێ. گوتێ: هەشت هەرِنێ، هەر هەشتا پانێ زەلامەکی وی دەمی و فێرسێ وەک وی نەبوین هەر ئەو بوی. دبێژن، خو دابن ملی وی کا ب چ رِەنگێ هەیی رِاکر و ئیناد دەڤ شاهیڤە.

کۆتییێ: خانۆ، گوتییێ: بەلێ. گو: هەی خودێ مالا تە ئاڤا کرۆ ئەڤە چ ل تە قەومییە، ئەو خوسارەتا هند تەدایە، نەڤییێ تە هەنە، هند بویک هند واردات ددەست تە دا، چ حەقێ تە هەبوی تو مژی خراب بکی و خوە ژی خراب بکی؟! هندە تەلافەت تە ژ خوە ژی دا و ل من ژی دا؟ چ حەق بوی تە وەکر؟ گوتی: وللاهی پانێ خودێ تەعالا حەزکری بوی. بلانەکێ ئەز وەبکم. ئەز نە دخەمێ مە، بلا، دنیا وەهە هاتە، دێ هوسا چتن. رِابیت ددنیایێدا بەلاڤ بیت پا نە هو خانی شۆلەکا هوسا ددنیایێدا کرییە. شەرِەکی هوسا کرییە. ئا! شاهی سەرێ خو هژاند، گوتییێ: هەکە تو بوی، یێ من دەستەک زێرِی بو تە چێکرە، ئەزێ پێیەکی زێرِی ژی بۆ تە چێکم. ئەما دیسا ببە خولامێ من ل ناڤ مالا مندا. دیسانێ، هەیی و نەیێ مالێ دێ تو بوی، ئە! سەرێ خوە هژاند، گوتییێ: هەرێ هەرێ تو گەلەک باش دبێژی باوەربکە، چو دی ژ من چێنابن یانی گو: ئەزێ قەسەکێ وساکم بێژم شاهی دا شاه من بکوژتن. دا بەس قەسێ وەسا بێژتن. پشتی هندە ئەڤ تەلافەتە من دایە و قەسێ هوسا بێژت من؟!.

گۆتێ: ئەز ب کێر چو ناهێم شاهۆ. گو: پا چاوا تو بکێر چو ناهێی؟! ئەزێ پێیەک زێرِی بۆتە چێکم وەکی دەستێ تە دێ لاوبت گوتییێ: نەء! من ببە باڤێ ناڤ حەریمێ خوە، مێرێ باش ژ من چێبن. ئەز ل ناڤ حەریمێ تە دابم. هەی! گوت هەرِن خانی بکوژن، چو جاراقەسێ هوساسەقەت نەکرن، خودێ رِوحا وی بر. هەرِن بکوژن زوی. دەنگێ وی نەگەهت من. دبێژن: بر جهەکی دو شیر ل ستووێ وی دان، خانی ئەمرێ خودێ کر، شەهید بوی. گوتییێ: وەرە پانێ چو نەما عەسکەرێ شاهی وی چەند کفارە هاتە زوی رِوح نەزڤرِی، هەکە هندەک دگەل وی مابن، ئەوێ (جڤاتا) وی دا رِونیشتینە. هند دبێژن: (١٥٠) کەس ژ مەزن و گر گرێت شاهی مابون ئەو کەسێت کو هەرئێک سەروکێ ولایەتەکێ دگەل وی مابون.

گۆ دا بچین سەحا دمدمی بکین کا جێ چاوانە. دبێژن: شاه کەت پێشاهیکێ، ئەڤێ دی جارێ کەتن دویڤ، قەستا کەلەها دمدمی کرن. وەختێ چۆن د کەلەهێدا، سبحان ژ میرێ عەزمەتێرِا، وەی مالا تەیۆ پا ئەڤە ڤێ نژیارێ، ڤێ تەدارکێ، هەیبەتێ سەرێ وان گرت خانی ئەڤ نژیارە و کارە د کەلەهێدا کرنە.

دبێژن چۆنە د هەمێ ئۆدا هەتا کو گەهشتین دیوانا خانی. بەرێ خودانێ: هەیها: دا خانی یا ڕونیشتییە پێیەک ب سەر پێیەکی ڤە هاڤێتییە، ناگیرا وێ ددەڤێ وێڕا، قومە قوم وێ بەر ددەت و دوکیلێ بەرددەت، هەر هاژ شەڕی و چەنگا بوی چەند کوژتین و مایین نینە و، بویکا وێ ل ملێ وێ یێ ڕاستێ ڕونیشتییە خوارێ. هەر دو ژی ب تنێنە.

چۆن دەروکی سلاڤ کر، بەرێ خو دایێ گوتی: ها دایکا خانی. گوتێ: تو چ دبێژی، شاهۆ! گوتێ: ما تە هاژ ڤێ دنیایێ نینە؟ چ قەومییە؟ گوتێ: نە. گو: پا چاوا کوڕێ تە کا نەڤیێن تە کا بۆچی بوی؟ گو: وەه ما بەرخێ نێر وێ (بۆ) کێرێیە، ما بۆچییە؟! بلا بچیت. وە تڤ تڤ (تەزنک) دسەر لەشێ شاهیدا چۆن. گوتێ: تو بەرێ خو بدیێ وەکی ئەڤ ژنەکە ژ کوردا بیت، تو بەرێ خو بدێ چەندا زراڤ ستویرە وێ چاوا تەحنەک ل من دا. سەخەرا من شکێنا (شکاند). ئەڤە ڤێ چ ل من کر؟ ئانکو گەلەک، پێ گەمری. ئەڤ قەسە ژنەک بوی ل بەرایا شەهیدا. ئەڤ قەسە دژی وێ بیت. دایکا خانی بویکا خو ڤاڕێکر گوتێ: دێ هەرە بابێ خو ڤاڕێ بکە سەرکەهنییا زێڕ و زیڤی نیشا بدە. ئەڤ جەماعەتا دی دورا من مایە دا ئەژی پیچەک خەزایێ بو خوبکم. گوتێ: دێ کەرەمکن هەڕن ل دیوانخانێ ڕوینن. هەمی کورسی ییێت پویلایی دەینادنە (دەینانە) دەرێ دیوانخانێ ڤەکر، هەمی ڕونیشتن خوارێ، هەر سەد و پێنجی، گرگرە و سەروکێت ولایەتا.

وی زەمانی قەلوین هەبوین بو ئینان و تێکرن، هندی کچا شاهی و بابێ خو بون چون سەرکەهنییا زێڕی و زیڤی نیشادا و دایکا خانی ئەوێ دەستمالا دەستی هەلگرت و پێڤەچو قەلوینێت وان تێک ڤەدان و تویتن کرێ و پەل ل سەر دانان، عومبارا دەرمانێ ڕەش (باڕویت) دبن دیوانخانی ڤە چێکر بو. دەرۆک لێ بوی. ئەوێ سەرێ تپلا پێ خوە ل دەرۆکی دا، پەلا ئاگری ئاڤێت ناڤ دەرمانێ ڕەشیدا. دبێژن: ژ مەزنییا بارێ کەرەمێ، هند دبێژن دوکەڤێ شین دەرکەڤت، هند ژی دبێژن هەما ئەو ژی دناڤ واندا سوت و عومبارا دمدمی هەڕفاند ڕەخێ کەلێ. ئەو چەند مروڤێت د دیوانخانێ ڤە، شاه و کچا خو نەبن، کەسێ دی ژێ قورتال نەبون خەزا خوکر.

ئینا دبێژن وەختێ شاه، و کچا خو ل سەر کەهنییا زێڕی و زیڤی زڤڕین و هاتن بەرێ خو دایێ خو سەرۆکەک ژ وان سەد و پێنجییان نەمایە. دبێژن ڕێیا خو گرت، تنگژی و غەمگین و گەمری، عەسکەرێ وی ب هەمی قوماندارێن شەڕی دگەل مەزنێت دگەل هاتین چو کەس ژێ نەمانە. کچا خوە دا دویڤ خو بر مالا خودانی چاڤێ خو لێ دکر، دیار بوی کچا وی ژی ب حال دەرکەت. دبێژن: نەه مەهێ وان تەمام بوین، خودێ کوڕەک دایێ ناڤێ وی کر خان ئاڤدەل. دبێژن، گەلەک حەژ وی کوڕی دکر، هەشت وەختێ خو ب پێکوکا چۆ (ڕابوپیا) ئەو کوڕ خوشتڤی بوی. دبێژن: عاقل مەندێ وی بەرێ خودایێ گوتییێ: ئەڤە چیە شاهۆ؟! گوتییێ: پانێ ئەڤە نەڤیکێ منە. گوت: نەڤیکێ تە دگەل تە نەڕاست و درستە. ئەڤ نەڤیە مەزن ببتن دێ بت دوژمنێ قەومێ تە، دێ تە هلاک کت. دێ دەولەتا تە ژ دەست تە کت، چاوا باپیرێ وی ژ دەست تە کرە، تو خراب کری جارەکا دی دێ وە ل تە کت.

دبێژن: وەختێ دایکێ پێ زانیا، دێ کوڕێ وێ بەرزەکن، دێ دربەکی لێ دن، ڕابوی شەڤ و ناڤ

کوڕێ خوە ڕەڤاند و بر تەیایێ دنیایێ کەت. ئەز هێڤە چۆم و ژ وێڤە هاتم، ڕەحمەتا خودێ ل دەیبابێت گوهدارا.

***

کەلا دمدمێ

ژزار دەڤێ
ابراهیم سیدممدوح کەلێتانی
بەغدا
١٩٦٩/٥/٢٥

دەما دنیا ئاڤا بیە
خانەکێ ژ کوردا ڕابیە
چ بلویلبێژەکێ عەجێبە
بیە خولامێ شاهییە
پەز بر و چۆنە چیایی
کودەک شیری ژێ دۆتییە
شاه نڤست خان نوبەچییە
بلویلا خو ل سەر کودی ڕازاندیە
هات و مێشەک ڕەشە سپییە
ددفنا شاهیدا بویە
ل سەر کودی شیریڕا و لبن بەری غەوغاڤییە (بەرزەبویە)
شاهی بێهنشی و هشیاربیە.

گوتی: «هەرێ خانۆ من چ خەون دیتییە، خەونەکا عەجێبە. حەڤت بار کلیکا ژ کلیلکێت خزینێت زێڕی تێن ڤی بەری دەیناندیە

خانی گوت: هەرێ شاهۆ تە بیر هات خزینێت مالە

شاهی گوت: خزینێت من خزینەنە، نینن خولینە، هەرسێکیا ڤان ژی تێ نینە.

دەما بێهنەکێ چۆن، خان زڤڕی ل دویڤ شاهی گوتی: من قەلوینکا خو هێلایە ل وی ئەردی یێ کو ئەز و تو لێ نڤستیە خان بێهنەکێ ل بن بەری گەڕیا، کاغەزەک دیت، بوخو ئینا هاتە مال. مەلایەکی ل مالا وان گوت:

هەی مەلا وۆ هەی مەلاوۆ تو ب وێ قورئانێ کەی یا زێڕییە
تۆ بۆ من بێژە ڕاستییە
چ ل ڤێ کاغەزکێ نڤیسییە.

گوتی: ئەز ب وێ قورئانێ کەم، دێ بوتە بێژم ڕاستییە
هەڤت بار کلیلکان ل ڤێ کاغەزکێ نڤیسییە
ل بن وی بەری دەینادیە
خانی گوت: ئەڤ جار حەقە ئەڤ جار حەقە
کوشتنا مەلایی ئەڤ جار حەقە
دا خەبەرێت مەلایی ل دنیایێ نەدەن شەفەقە
خان ڕابو مەلا کوشت بچویکێت خانی سپێدێ ڕابون گوت: بابا کا مەلا ؟!
بابێ گوت:
خودێ دزانیت مەلایێ بلیانی(*)
چو کیژ کوری کیژ مەکانی
چ ڕۆژەکە خودێ دایی
خانی چۆیە لالی شاهی
تو بدە من ژ تەمەت(**) چەرمێ گایی
دا بۆ خو بکەمە ملک و قەسر و قوسوبر و ئاڤایی
گۆتی: هەرێ خانۆ تو وەنەکە
چو کە کونێت مێشا ئاڤانەکە
برجێت بەلەک لێ ب ناڤ نەکە
خانی گوت: ب منبەرێ دێ ئاڤاکەم
گەلیەک زەرێ دێ کێشمە سەر
کوفرستانێ کەمە دەری ئیسلامێ
ئینا شاهی گوت:
دێ هەرە خانو من داتە قەندەر چەرمێ گایی
بۆ خو بکە ملک و ئاڤایی
بنێرنە خانی بنێرنە ڤێلا
چەرمێ گایی دئاڤێ نایی
دڤێل دڤێل ژێ هەلاندن
پێ گرتن هەڤت دەشت و دوانزدە نهێل
خانی دبێتە ڤان هۆستانە
هەر خولام بم ل ڤان جەنگانە

(*) ب لیانی = ب گیانی
(**) قەندەر.

بنێ دمدمی داننە سەر بەرانە
دەما بەر و قەمەرانە
خانێ دبێتە هوستا عەلییە
تو مفرەقەکی بکە بەرییە
هەر بەر و قەمەرییە،
بنێ دمدمی دانا ل سەر چیایی
ب چل لەغما دئاخێ بینایی
لەغمە دئاخێ بێنان(*)
دا لێ نەگرن لەغمێت شاهی.
دەما دمدم تەمام بو، سیسەد توپ چۆنێ ب درستی
بەر ل سەر بەری نەگوهستی
بەفرکێ چیا سپی کرن
خانی بازرگانێت شاهی هند کوشتن، هند ڕوسکرن
کافرەک هات سەلەماستە(**)
توز ل بەر پێیا دبیتە ماستە
هند دبێن درەوە، هند دبێن ڕاستە
کافرەک هات ژلایێ هلندرێ
یێ دپاخلێ تۆڤێ تری
گۆتی: دێ ل بن دمدمی چینم
هنگی دچم پێڤە بێت و بگریت
جاب گەهشتە شاهی گوتێ:
ئەو خانێ خولامێ تەیە
کوشتی کوڕێ تە ب خویە
شاهی گوتی:
هەی بینن بینن بینن
موهرێت هەستێ هون بینن
خان چۆ دەرەجێت میرا
خەلیفە تەنجی دهنێریت
گۆتی: ئەز وی تەنجی قەبول ناکەم

(*) دئاخی دا برن خارێ.
(**) ژ کەسێ ناترست.

کرمانجییێ بێ ناڤ ناکەم
گۆتێ: هەرێ خانە هەرێ خانە
لە سەر سەری و هەر دو چاڤانە
وەرە ڕوینە خارێ پالدە بالیفانە
ڤەخو جۆتەکی فنجانانە
ئەو ڕێزێت مە ماقولانە
خانی گوتێ: کافر فنجانا تە ژەهر تێیۆ
نابمە قایلی ڕوحێیۆ
کێلە من ل کەلیا مێرا زانییە
تە شیرەک بۆ خو کڕییە
خوزی من زانیبا کاجنسێ وی چیە
خەلیفەی گوت:
شیرێ من مسرییە
جۆم و جەلال و کانییە
جۆتەک ئاش مزگینیا وییە
جۆتە هێستر بەستنا وییە
ب سەد تومان زێڕا کڕییە
ئەزی وەمە هەر وەکو من ب خو دیتییە
خەلیفەی گوت خولامی خو: هلو شیری بینە بدەڤ خانی هەکو سوبەهی ئەم دکوژین دا ددلیدا نەبتە کەسەر.
خولامی گوتێ: دێ تە کوژیت شیری نە دەڤێ.
خەلیفەی گوتێ:
بلا بینە خان ل بن خیڤەتا منە
وەکی حورمەتا منە.
خولامی خو دکەرویی ناگری
شیرێ ژ کەلەمی ڤەکری
دایە دەست خانێ موکری
شیرێ خو گەزەکێ یێ کێشایی بو ستوهێ کافری
خانی شیر ژ کاڤلانی ئینا دەری
گوتێ: کافرشیرێ تە چیە؟
گوتێ: خانۆ، شیرێ من مسرییە

خانی گوت: مادەم شیرێ تە مسری بیت
ب جۆم و جەلال و کانی بیت
ددەست خان ئاڤدەلێ موکری بیت
مەفەرێ تە دێ کی بیت؟
خەلیفەی گوتێ: هەرێ خانو تویێ خورتی
بازەهێ ژ ڕەڤێ گرتی(*)
ئەڤە هەڤت سالە پوشیا ڕەش من دانایە پەنجەرێ من ل تە گرتی
خانی گوت: کافر پوشیا تە ل سەرێ تە بیت
کیرێ سەی ددەڤێ تەبیت
هەر وەکو دبینی دێ وەبیت
دەما خان شیری دگریت
جارەکێ دلەزرینیت
دسەرێ خەلیفەی و مامێ و برازا و ستوینکا خیڤەتێ دقەتینیت
ئوردیا تێک دهژینیت، ئۆردیا گازە گازە.
سەرێ خەلیفەی و مام و برازا کرنە وەرزێت پیڤازا
خانێ لەپزێڕین دکەتە گازی، خانێ موکری:
هەرێ خانۆ تو بۆچی وەلی
خیڤەتەک مابو بگەهمە خیڤەتا شاهی
شاه دچیتە بنێ ئەڤرازی
خانێ موکری لێ دکەتە گازی
دێ کیڤە ڕەڤی هەی تێشکێ بەرازی
مەحمودێ بابلەکانی
کاغەزا دتیرێ پێچایی
هاڤێتییە ئوردیا شاهی،
ل سەروکانی لبنێ چیایی
نیشانە ل بەری بادایی
مەحمودکێ باب لێ مری
کاغەزا دتیرێ وەرکری
هاڤێتییە ئۆردیا کافری
نیشانە دبەری کونکری

(*) بازەهـ = جانی هەسپێ کەحیلە

های بینن بینن
مەحمودکێ بابلەکانی بینن
ددەرێ تۆپێرا بحەشینن
دکەلیا دمدمی ڤە پەقینن
ئینا شاه ڕابو، دەوار، حەیوان و گیاندار ڤەکوشتن ل سەروکانییێ تژی سێربجێت خانا خوین کرن.
ئینا خان ڕابو گوتی:
هەرێ دایێ هەرێ دایێ
کورتکی لف ل بایێ
تو هەرە بانێ بێلایێ
بۆ مە بخازە دوعایێ
کو هەکە خودێ ئیندادەکێ بۆ مە نە ئینتە رایێ
هیڤیا من ئاخودێ شێخ مەحمودە ل سەرێ بشێشی،
چیایێ بشێشی تە ل سەرێ سولا ب حیشی
تو بەراهیا خانا بکێشی
هیڤیا من خودێ شێخ ئەحمدێ کەمەکی
تو ب ئەبایێ بەلەکی
تو بۆ خانا گەلەکی
نە نیسانە نە گۆلانە
بو قرقرا ئەڤرانە
هاڤێتن سورکێت بانە
تژی بو سێربج خانە
سوفیا پێکر نڤێژە
فەقا پێکر سەیرانە
ئەبدال بەگێ بابا، نە ژ بزاڤێت مێرانە
نابڕیت، ئەڤ، بێ خودانە.
ئەبدال، بەگۆ بابۆ، تویێ نەزانی
شیری بکێشە ژ کاڤلانی
دابڕیت زری و کونزری، هەسپی دگەل خودانی
ئینا شیر کێشا ژ کاڤلانی، ڕەکی دەیناند
پێ بابێ خو ژی دگەل بری
ئینا بابێ گوت: تف و نەعلەل ل وێ ماکا تو فرشک کری

ما تە پێ بابێ خو نەبڕی؟
چێبو ئەبدال بەگێ جانە
لنگی لە تەرمێ بابێ دانە
نەهێلە کەس بهێتە دورانە.
های ڕابو ڕابو ڕابو
ئەبدال بەکێ بابێ ڕابو
ڕەختێ کوردی پێچابو
زری و کونزری، ل بەژنێ دوتابو
ل سەر دەرگەهی ڕاوەستابو
ڕەفدەک (ڕەفەک) مێرا دگەل جودابو
خانی گوت:
ئەبدال بەگۆ تو هەرە تەرەفێ تۆرانە
بینە دەه متربانە
ئەم دێ ل ڤێرە بین چەند رۆژانە
دێ کەینە کەیف و جریدانە

***

بەیتا دمدمی(*)

ژدەستنڤیسەکا نەناڤنەجە نڤیسی لنک
د. مەسعود مصطفی ئامێدی
١٩٧٩/٢/٢٠

عەلمیایە عەلمیانە
گەلی خەلکێ بادینانە
دێ کەین بەحسێ خانی لەپ زێرینە
خانی ڕابی ل ئامێدیێ
دەست دا شڤکا شڤانییێ
دەست دا گوپالێ گاڤانییێ
چو نک شاهی ب خولامییە
بویە شڤانێ شاهییە

(*) ژ دەستنڤیسەکا نڤیسەڤانی خو نەژی جهێ لێ نڤیسین و دویروکا وی نڤیسی.

پەز بریو چۆ بر چیاییيە
کودەک شیر وی دۆتییە
چ بلویلبێژە عەجێبییە
بلویلکا خو ل سەر دانییە
مێشە ڕەشا مێشە سپییە
ژ بن دفنێت شاهی بەشییە
ژ بەحرا پویلای و مفرقی دەربازبیە
ل ڕەخ کەلەکێ نهشتییە
شاه ل وێ گاڤێ ڕابویە
هەرێ خانۆ، منێ خەونەک دیتییە
خەون نینە عەجێبییە
مێشە ڕەشا مێشە سپییە
ژ بن دفنێت من یا پەشییە
ژ بەحرا پویلای و مفرقی دەربازبویە
ل ڕەخ کەلەکێ نهشتییە
خان دبێتێ: هەرێ شاهی
ئەو خەون نینە، ئەو خەیالە
ئەو خەونا خزینا مالە
خانی دبێژیت: شڤێدی ل من بو مێڤانی
نزانم چو کێژ گوڕی کیژ مەکانی
سەد نەعلە ل بابێ خودانی
چ ڕۆژەکا خودێ دایی
خان دێ چیتە نک شاهی
هەرێ شاهی هەرێ شاهی
تۆ بدە من ئەردی ژ تە مەت چەرمێ گایی
بێ قرقر و بێ دوماهی
دی بۆ خو کەمە برج و کەلە
سەلتەنەت و هەر ئاڤاهی.
چەرمێ گایی دایێ شاهی
چەرمێ گایی دئاڤێ نایی
هەڤت ڕۆژ و هەڤت شەڤا نمایی

ڕۆژا هەشتێ یێ نمایی
ژ بەڕیێ ئینایی
چەرمێ گای دڤێل هەلینایی
دکونا، دەرزیکێڕا ئینایی
نگوری هۆزانێ و ڕنایی
شاهی دبێتێ هەرێ خانۆ
نە ئاڤاکە (واڤاکە) برج و کەلا
دێ تە کەمە میرەکی شێخەلا(*)
ل (٣٦٠) گوندێت فەلا
خانی گوتێ: هەرێ شاهێ گوندێت فەلا
ناکەم میرکا تباشێ (٣٦٠) گوندێت فەلا
دێ واڤاکەم برج و کەلا
دێ لێ دەم و بانگ و سەلا.
بنێرنە خانی چەندێ ئبلیسە
چەرمێ گایی کرە جانگە ڕیسە
پێ گرتن و سێ سەد کیسە
بنێرنە خانێ فند و فێلا
چەرمێ گایی کرە دڤێلە
پێ گرتن سێ سەد دەشت و نهێلە
دمدم برە بن چیایی
سێ سەد بەژنا د واخێ(**) نایی
سێ سەد هوستا ژعەردا ئینایی
دانە گرن لەغمێت شاهی
هەکو دمدم چێکری
هوستاییێت خو ڕازی کری
سەرێ هوستا ژێ کری
تێکرا (ڤێکرا) ددەمێ ڕا کری
جهێ خانی ل سەر چێکری
چ سوبەیە ڕۆژ تاڤە

(*) شێخ الله
(**) د ئاخێ.

گوڤەندەک شێرا گێڕاڤە
جان پەریخان کرەبویک و
عەبدال بەگێ کریە زاڤا
چ ڕۆژەکا خودێ دایی
خەلیفە چویە نک شاهی
هەرێ شاهی هەرێ شاهی
ئەو خانێ خولامێ تە
یێ بویە تاسێ سەرێ تە
یێ بویە دوژمنێ دینێ تە.
شاهێ دبێتی: خەلیفە قە وە نینە
یاسوایی ڕهدین شینە
خان خولامەکێ ئەمینە
تو لەزکە بلەزینە
سەد حێشترا ب جەمینە(*)
ل خانێ موکری بگەهینە
خەلیفە دێ بێتێ هەرێ
شاهی ئەو شۆل تێدا نینە
ئەو خانێ خولامێ تە
یێ بویە تاس دسەرێ تە
یێ بویە دژمنێ دینێ تە
وی شەلاندی کوڕێ تە
وی گرتیە بازرگانێ تە.
بینن بینن باروتێ
بەر مەقەسێ ب خەرتینن
ل کاغەزا ب جەمینن
سەرێ خانی بو مە بینن
مە ئیناندن دو مەهـ
باڕویتێت غەزا جەماندن
مە، ب مەقەسێ خەرتاندن
مە ل ملەتا ڤ ئیشاندن

(*) ب خانی موکری

ملەتێ هویک ل خوداڤە
ل بن گەلیا خانی ڤەداڤە
خانی لەزدکر دلەزینە
کاغەزەکێ دنڤیسینە
ددەستێ مەحمودکێ دانینە
مەحمودک لەزدکەت دلەزینت
ل سپنە و گارا قە بەزینت
هە ل شەمدینا هە ل بادینا
یا ویلە چ بت نینک شینە
بلا نەئینن مە منەتا
کەرە هەسپێ خویی نینە
وەیلە مەحمودکێ کاوانی
کولەک بێت ل سەرێ ئەزمانی
نیشادان سێریچ و کانی
وەیلە مەحمودکێ «باب علی» لێ مری
کاغەز دتیرێ وەرکری
نیشانە ل بەری کەفکری.
وەیلە مەحمودکێ باب نەمایی
کاغەزا دتیرێ بادایی
نیشانە دبن تەختی شاهی
هەمیا بۆ لاوێ زێباری
حەلال بیت نانێ وی خاری
نابمە قاتلێ هزاری
شاهێ دبێژیت دێ بینن
دو تەڤر و بێرا بجەمینن
ل گرک و نهالا بوەرینن
ل سێریچخانا دەر ب خینن
هەکو تەڤر و بێر جەماندن
ل دور گرک و نهالا وی دراندن
سێریچخانە، چێلو حێشتر تێ ڤە کوشتن
چ سوبەیە سڕ و سارە

فەقەیا ددەستدا، تراره
سێریچخانه ژەهرە مارە
عەبدال بەگێ سەرکەڤتییە سەربانی گوتی: هەرێ بابا:
چەند بەلگێت دار و بارانه
چەند خیزێت دەڤ ئاڤانه
چەند ستێرێت ئەسمانانه
هندە خیڤەتێت کافرا ل ڕەخ مە ڤەدانه
دبێت:
هەرێ بابا ئەو کافر نینه
ئەو کاروانێ بابێ تەیە
خەرجییە ل سەر وانه
هەکە نەدەن مە لێکدانه
چ سوبەیە دێ چیتە نیڤرو وانه
یا شیر و پلنگێ شێرانه
ئەو قەسابێ وان سەرانه
ئەو ڕساسێ وان عەردانه
هیڤیا من خودێ کر عەڤرێ نیسانێ
دارێت تاڤەکا بارانێ
تێر ڤەن لاوێت کارخانێ
نەیسانە نە گولانه
نابەینا تیرمەهـ و تەباخانه
قیرێنەک کەڤتە عەڤرانه
چرفە چرفا بروسیانه
تێر ڤەخار لاوێت کارخانه
خان دبێت هەمیا
بو عەلیێ چەمانێ
تو مەحلێ شیردانێ
بینن بینن تلوێت (تلوڤێت) زێڕ بحەلینن
دەستکێ شیرا پێ ب نەخشینن
دا لاو دبەر خودا ب چەقینن
بێت ئیناندن دو تلوێت زێڕا حەلاندن

دەستکێت شیرا پێ نەخشاندن
لاوا دبەرخودا چەقاندن
هەرێ دایێ تویا کورنەلی لێلە بابێ
تویا مەزنی لێ بکە ڕایێ
عومرێ من بۆری ل سەر دنیایێ
کافرەک هات و ل هێڤە وێڤە
ل بن دمدمی چاندن سێڤە
گوت: هنگی دێ چم بێنە پێڤە
کافرەک هات و سەلەماسته
یاکی دڤێ جیێ بێ دەسته
عەردێ خودێ ب زێڕ و ماسته
خانی حەڤت نەقلا چەنتا خو ل بەر گوهاسته
هندەک دبێن درەوە هندەک دبێن ڕاسته
کافرەک هات و لارهییه
یاکی ڤێ چی بێ فێله
گوتی دی چم کە لێله
خانی خرابکم ب سەرێ سمبێله
کافرەک هات و ژ ئەلمینه
تو شاهی تو ل من نەگرە
عەسکەرێ من چو نینه
شاهی دبێژیت: چ عەسکەرێ وی چو نینه
سێسەد هندی ل مالا وی ب خوەنه.
دمدم بەرەکێ قلوزە
بێت ئینایین چەرخا لوزە
ل بەر ئەسمانا ڕاکرە تۆزە.
دمدم بەرەکە تو ڤێدا
سەد تۆپ هاڤێتن دگاڤێدا
بەر ل سەر بەری نەچۆ پێدا
هاڤێتن تۆپا بچویکە
دەرمان کرنێ ب سندریکە
ژ خەو ڕاکرن زاڤا و بویکە

هاڤێتێ تۆپا مەزنە
دەرمانکرنێ ب من منە
ژ خەو ڕاکرن زاڤا و ژنە.
هاڤێتنێ تۆپا غزەلێ
دەرمانکرنێ ب مەنجەلێ
هورێن کەڤتە بورجێت کەلێ
بورجێت کەلێ هورێن کەڤتێ
جوتێ شێرا نرێن کەڤتێ
خان دی چیتە دەرێ خیڤەتێ
ئەو سپێدە خێرەکێ نەکەتێ
کافرا سرکێ نەعلەتێ
دی تو وەرە سەر هدایەتێ
من کەلیا میرا زانیە
تە شیرەکێ کرییە
شیرێ تە بێمو مسرییە
دو سەر کەپێ خو ڤەهندیە
نابڕیت کرینەکێ مویە
هەمیا یێ کافرێ کۆرە
لەو نک (دو) ئەو چو زۆرە
ئینا دەر شیرێ لاهورە
دانا دەستێ خانێ سۆرە
گۆتی: کافرا شیری تە لاهۆرە
ب سەر کەپێ خوڤە ساتۆرە
نابڕیت تیڤلێ گوندۆرە
خەلیفە دبێژیت:
خانا تو وەنەکە
دەستا ل چەکێت مەڤەکە
بەڕەڤانیا سەرێ خوبکە
خەلیفە دبێژێت: گەلی ستییا پسیار ل دنێ دبێ بهینی

***

لەیل و مەجرویم

(ليلى ومجنون)

سەعید پیرو (٣٥) سالی

نڤیسینا ڕێنجبەر صادق بهاء الدين

چ سپێدەیە سپێدە زوییە
هوی مەجرویمێ دەلال ژخەوا شرین ڕابویە
هەیلێ هەرێ دایێ من حورییەک ل جنەتێ دیتیە
ناڤێ وێ لێ ڕزقێ مەجرویمییە.

گو: هەرێ دایێ گۆری، ئەوی شەیتانێ کوڕێ لەعنەتی، هالێ ب تە کەنییە. ئەو شەیتانێ کوڕێ لەعنەتی(*) ب تە کەنییە.

گو: هەرێ دایێ ئنشەللا (انشاء الله) ل بتێ ژنو ددانەکێ کورتییە دا، تو لەزبکە بلەزینە.

تەمبویرەکێ ژ مەجرویمێ دەلالڕا بینە.

دا، تو تەمبویرەکێ ژ مەجرویمێ دەلالرا، دێ تو بینە،

دەیکا کۆرە، گەڕها لوەستا لەجارە.

هەیلێ تەمبرویرێ تو ژ مەجرویمێ دەلالڕا لو ئینا مالە.

هوی لێ هو مەجرویمێ دەلال دەستێ خو دەینادە سەر دارێ تەمبویرێ، بەندەکا ب خو گوتی، ئێکا ب لەیلێ گوتییە.

هەرێ جابەکا هاتو مەجرویمێ دەلال، گو: مالا بابێ لەیلێ ئازا دانە ژێرییە، مالا بابێ لەیلێ وا ل زۆزانێ ژێرییە.

هەیلێ گو، هەوارا من و خودێ ڕەحمانی
عەورەک ڕەش چێدبیتو ل بانکێ عەسمانی
تالەک بەفرێ بکەڤیت سەر کوینێ مالا بابێ لەیلێ، ستوینا نیڤێ بەرڤە شکانی،
ئەیلێ عەورێ ڕەش چێبو ل عەسمانی
هەیلێ تالەک بەفرێ کەتە سەر کوینێ مالا بابێ لەیلێ، ستوینا نیڤێ لو وا شکانی،
ستوینا نیڤێ بنەڤەدا (بنڤەدا) وا شکانی
هەرێ مالا بابێ لەیلێ بارکر دەینادیە سێ گرکا.
وەختێ مالا بابێ لەیلێ بارکر دەینادە سێ گرکا.

وەختێ مالا بابێ بارکری ژ زۆزانا قولوپی هات دەیناند سێ گرکا، مەجرویم حسابی خو بار ل نک بابێ وێ چۆ. دچیت دبێژن کانی گولێ گەمیا. چۆ ل وێ دەرێ ل سەر وێ گەهینێ ئاڤ ڤەخوار، ڕەب

(*) لەعنەتی و نەعلەتی ژی تێ گوتن.

العـالـەمينى (رب العـالمين) قەبزى ڕوحا مەجرويمى كر. ل وێ دەرێ ئەمرێ خودێ كر، ل وێ دەرێ مر. دبێژن چەند مدەهەك چۆ لەيلێ جيرێ خو هەلگرت زۆما وان نێزيكى كانى گولێ گەميا بوى، بێت وێ دەرێ ئاڤێ بۆخو ببەت ئەوێ ژى كا چاوا دخەوا خودا ديتە وێ ژى وەسا ديتە، هات وێ دەرێ بەرێ خو دايێ هندە تەير بو كەلەخێ وى (مەجرويمى) هاتنە ل وێ دەرێ گو:

لولو هەرێ تەيرۆ لولو تەيرى سپييە،

دێ تو، زويزەكى(*) ژ مەجرويمێ دەلالرا بزانييە

گو: وللا ئەو كوما ل هەستييا

مشك و مار قوقل دچاڤى ويدا چێكرييە

گۆت تەيرى: «دێ هەرە ئنشەللا (انشاء الله) جهێ تە دێ ئاگرێ جەهنەمێ بتن، چكو تە ئەڤ جابا نەخۆش يامرنێ دامن، جهێ تە ل نيڤا جەهنەمێ بتن. تێت (لەيل تێت) بەرێ خو ددەتێ پا گوشت وێ حەلهايە، حەستى هەما مايە.

دبێژن: سحارێ وێ دەست ب نمێژا خوەكر، تازە (جوان) دەست نمێژگرت و تازە نمێژا خوەكر، سوجدە چۆ(**) بۆ ڕەبو العالمين گوت: يا (ڕەب العالەمين) تو ب عەزەمەت و عەدالەتا خوكى، تو بۆ خاترێ وى كى تە دنيا بۆ دەينادە و ڕانادە، ئەز هنگى سەرێ خو ژڤێ سوجدێ ڕاكم، هەتا مەجرويم ساخبتن. دبێژن: ڕەب العالەمين حالا دا دوعا وێ قەبلاند. ڕوح بەردا سەر جنازێ مەجرويمى، عەينەن وەكى بەرێ حەچكو دخەوێدا. دبێژن: دەنگەك ژ تەرەفێ خودێ ڤە هاتى، سەرێ خوە ڕاكر، هو سلاڤا ملا ڤەدا، ملێ ڕاستێ و يێ چەپێ، بەرێ خودايێ مەجرويم نڤستييە خەوكێ خو ئاڤێتييە سەر و گەردەنێ وى، يانى مرۆڤ ژ خەوفا خودێ گونەه دكت بەرێ خو بدتێ هند لاوەكێ ژێهاتييە.

دەستێ خو لێدا (لەيلێ دەستى خو لێدا) گوتێ: «مەجرويم مەجرويم. چاڤێ خو پێڕا كرن. گوتێ: ها.

گۆتێ: تو چ كەسى؟ گوتيێ: ئەز لەيلم، مالاتە خرانەيۆ، تو كۆمەك هەستيا بوى من دوعا كرييە هەتا تو ساخبوى، هند مەراقا تە دزكێ من دابوى؟! گو: پا چاوا تە مەراق دزكيدانە،هەر دو ئەم وەكى ئێكين. مەجرويمى گو:-

هەرێ لەيلێ خوزى من زانيبيا تو كچى يا تو ژنى؟!

گو: هەرێ مەجرويمۆ سەد جارا سەرێ بابێ تەكم،

هێژ ئەو كچا كەچيمە ژبەر دەنگا دەيكا خوە كەتيمە.

دل ب خو شەوتى وسا شەوتى يان ڕوندكا خو ژ چاڤێ وى نەگرت، بۆ ڤێ بێبەختييێ. هند دمەراقا وێدا، هندە سوجد چۆ دا ساخبێت، دا بگەهنە ئێك، ئينا گو:-

هەوارا من و خودێ ڕەحمانى

(*) زويزەك = دەنگوباسە كو ب كرمانجى = سالۆخى = سالۆغن.

(**) چون سوجدى بەلاڤترە.

خودێ مە بكت دو جوتكێت ستێرا باڤێژى ژ تو ئەزمانى(*) چللەيێ زڤستانێ مەجرويمێ دەلال ببت زۆزانێ،، لەيلا دەلال ل دەشتێ بت چللێ هاڤينێ مەجرويمێ دەلال ل دەشتێ بت، لەيلا دەلال ل زۆزانێ بت. ڕەحمە ل بابێ گوهدارا، بخاترێ هەوە.

***

سيسەبان

نڤيسينا موحسين سالح عەبدولعەزيز
رۆژا ٥/٢/ ١٩٧٠
ژدەستنڤيسەكا بێ ناڤ

بسم الله
ثم الحمد للّه
ونستعين باللّه
بسم الله الخالق
هو الرحمن الرحيم
وبه تستعين
سبحان ژ شاهى كەريم
مەعبودێ پڕ كەماله
پڕ (فضل) و نعمەت (عظيم)
مونەززەهێ بێ زەواله
دێ گەڕين چەرخا قەديم
دو ڕۆژا سال ب ساله
ناڤێ خودايێ عەليم
بێ شريك و هەڤاله
ئەوێ واحدێ بێ وەلەد
نينن چو داى و بابە
فەضلا تە زاتێ صەمەد
نە مەخفى و نە حجابە
ژ وەصفێت خو پڕ عەدەد
بزانن پڕ صەوابە

(*) ئەزمان و ئەسمان دكرمانجى دا لكارن = (ئاسمان)

یەک لەحزا (لحظة) شاهێ ئەبەد
دنێ دکەت خرابە
یەک لەحزا شاهێ خەبیر
دنێ دکەت وێرانە
یەک بارە سەرێ فەقیر
تینت دکەت سولتانە
سولتان و شاه و ئەمیر
یەک دەم دکەت دێوانە
یەک لەعزا شاهێ خەبیر
دنیا چەرخ و دەورانە
دنیا چەرخ و لەولەبە
ژبو کەسێ (نابت) دەوامە
ژ مەشرق هەتا مەغرب
شاه و ژ کوهدا غولامە
صاحب تەپر و مەترەبن
جوملە دێ چین تەمامە
«كل شيء هالك»
بزانن ئەی ڕوحا مە
ژ غەیری زاتێ بێ نظیر
نینن قەوی بەقایە
قاضی و شێخ و فەقیر
دگەل ئەهلێ وەفایە
«صلوات» ژ دیوی (مُنیر)
(صلّوا على محمّد)
دگەل ئەهلێ جەماعەت
(وعلى آل محمّد)
دا هوین بزانن قاتێ
ڕسولێ ئەیم و ئەبەد
بۆ مە دکەت خەباتێ
جندی و خەلکێ صەمەد
یێ دکەن حکایەتێ

ڕۆژەک حەبیبێ واضح
پالا خودا منبەرێ
نورها ئەوی بو لائق
ب دیمێ خو یێ ئەنوەری
ژێ ڕابو خەلکێ صالح
دێ کەت قەستا کەوثەرێ
وی دیت کو بویەڤە واضح
تۆزەک ژدەشت و بەڕی
بلندبو وەکو غوبار
زاهربو یەک سوارە
یێ هاتیە نک ئاشکەرا
پەیابو ب غەدارە
پرسین ژوی چەند خەبەر
ئەو پێغەمبەر و یارە
جاب لێ ڤەدا ب ئیرحام
زەحف بوین ل وی ئەکابر
دەشتێ دابی پڕ عەزاب
تینا (دئینا) بو نان و ئاگر
من تشتەک دیت وەک غوراب
من قەست کرێ هەر هادر
هەکو ئەز چۆم کو قەسرەک
شبهەتی دوڕ و لەولەب
مەیدانا چەرخ و حەربەک
بەتەل و ئەسەد دنالین
من پڕ ژی کر بو ئەسەد
گوتە من یەک ڕجالی
حوسنا خودانا بەدرەک
یێ تێدا چارە سالی
ئەو کافرێ مەلعونە
ناڤێ ئەوی غەضریفە
منافقە زەندیقە

ڤێڕا هەنە سەد ئولوف
پڕ کەچیپ و زەفینە
سەد خزین و سەد صفوف
ئەگەر تو من بحەبینی
ئەزم ژبو تە هەڤکویف
کچێ جەواب ژێ ڤەدا
ئەگەر تو من بحەبینی
سەرێ عەلی و ئەحمەد
ئەگەر تو ژم ڕا بینی
ژناڤ بەتەل و ئەسەد
مەهرا من ژخو پەلینی
ئەگەر ژ بەر مەهرا مندا
سەرێ ئەوان تو بینی
ڕابو ژ جه ب شەجاعە
منافقە زەندیقە
گوتی: «سمعاً وطاعة»
خودان زری و حەدیدە
هەچی بێتە مەناعە
دێ وی کەمە قەدیدە
وان عەسکەرێت خوکربون
ئەز هاتم بۆ جەوابێ
پڕ زۆر بون پڕ هناربون
من قەست کرە صەوابێ
ژمێژە من ئەو ژ دل بو
ئەی شەربەتیێ و شەرابێ
یاسەیدێ قەهامێ
رونیشتە بەر محرابێ
دکەت قەستا قیامێ
جبرائیل یێ دکەت سەلامێ
ئەز یێ هاتیم ب جەوابێ
ژنک خالقێ ئەنامێ

فەرمانە دا تورابێ
دا تو بزانی یا شەریف
ئەزیێ هاتیم ب ئیلهام
ژ نک مەعبودێ لەطیف
دا بێژ مەتە ئیعلانێ
یێ هاتیە نە غەضریف
مال و عێل و تەمامە
یا سەیدێ عەدلانی
ڕابە بویە دەلیلە
خودێ گوت دا ئەو بزانیت
قاسدبو جبرائیلە
تو هەڕە سیسەبانێ
یا ئەحمەدێ خەلیلە
هەگەر کافر گەهانێ
خودێ ل وان بکەت زەلیلە
هەم جندی و نامودە
نەصرانی هەم یەهودە
ئەصنام پەرستن (کوفّار)
پێکڤە نەظیرێت دو ئور
بێت هاتینە سەرمە موختار
غوماز و هەم دو ئور
صاحب ڕوما کەفا دور
جوملە جەمابون ئەو زور
پێغەمبەرێ گول باڤە
ڕابو ژ جه چ چەلەنگە
نەسەکنی سەعەت و گاڤە
ل ئەصحابا کرە دەنگە.
دیوانەک وا ڤەداڤە
هاتنێ شێر و پڵنگە
عەلی شێرە نە ل ناڤە
سوارێ تازە و شەنگە

هات عومەرێ شەریفە
ئەو مقدادێ جەوامێ
هات سولیمان یێ فەریدە
طەلحە ل گەل وی هەم زوبێر
هات مقدادێ شەڕیدە
هەم سەعد و ئەسعەد ب خێرهات
هاتینە نک پێغەمبەر
صاحب سلاح و گورزن
جوملە هەمی ب دەفتەر
هزار ئەلوان و تەرزن
مە ڕوح فدایی پێغەنبەر
دونیا ل وا بویە لەرزەک
هاتن ب حال و عێلە
وان قەت نەکر تەقسیرە
بۆرین ژ دەشت بێلە
دونیا وان کر ژبیرە
چو شبهەتی ئاڤ و بێل
قەد یەک دجهدا نەهێل
چۆنە بەرازێ پیرە
ئەو سوارەک جابیکە
یان عەلی و حەیدەرن
بێت هاتینە نک ئێکە
یا مەتاعێت پێغەمبەر
دەرکەڤت ل عەردێ مەکە
گوهـ بدێرن صاحب نەظەر
کانێ چیایێ ب سەکەر
دێ وان کەینە کەر ب کەر
ئەصحابە بێت حەبیبن
هاتنە ملێ مەدینێ
بەتال ناکەن خزینێ
جوملە هەمو بون تیپە

ئەم دی ب ڕوحا خو چینێ
جەنەت ل مە نەصیبە
ئەو حەسەن و حوسەینن
مانە دگەل فاطمایێ
ڕەسولی گوت هنگ بمینن
بمینن دگەل زەهرایێ
فضە تو ژی بمینە
بمینە ل وێ سەرایێ
ئەم دا ژ دل بچینێ
دەفعە بکەین بەلایێ
ڤە ڕێبون ل مەدینێ
ئەصحابەیێت ڕەسولن
بەرێ خودا بەزینێ
دکەن قەسدا ئوسولێ
قەوی بکەن یەقینێ
مەقسەد دابن حصولێ
ئەم دا ژ دل بچینێ
مە ئەو غەزا قەبولە
خالد ابن الولیدە
گۆتە حەبیبێ ئیمام
قووەتا تە شەدیدە
ئەم قائمن هەر مودە
قەسەم بوی مەجیدە
دێ چم قەد خو ناگرم
بنێرنە من ئیمامی
ئەزم خالدێ مەشهور
قەنج و خراب و عامی
نادەمە وان قەد ئەز دور
دی کەم حەقێ عەدلانی
دێ چمە وان صەییێت سور
بێت تانی بەتل و کامل

رونیشتن ل وی حالی
شوجعان و خەلکێ عادل
ژێڕا کرەڤ ناله نول
تۆخ و ئالا مقابل
هاتن ب مال و هەم عێل
عومەر دگەل حەماهیل
ییێت چۆن پشتی سەر ئێلی
هاتنه نک ڕەسولێ ئەنوەر
ئەو سوارەک دەلیله
ناڤێ مەشهور عەمەره
دو سوارەک بەتەل و فیله
هنارتنه من ب دەفتەر
عەجیبه تو دەلیله
مه ڕوح فدای پێغەمبەر
جهلێ وان (سلسبیله)
ئەز عومەرێ خطابم
هەمی پێکڤه من دنیاسن
من شیر دبەر لباسن
بو کافرا قەسابم
ئەز قاتلێ کەزابم
هنارتنه من ب دەفتەر
بێ شک ئەژ وا ڤەنابم
خۆش هاته پێشڤه مقداد
بەیرەقدارێ عەسکەری
کافر ددەستێت وا بێداد
شبهتی غوضەنفەری
کافرا بکەن و بێ بنیات
هیمەتا پێغەمبەری
رەسولی کر بێ کاری
وی دەستێت خو هەلینان
هەوار کره بەر باری

دا گازی و ئەنینا
بانگ کره بەر قەهاری
(یاربي انظر فینا)
(فبقتل الكفّار)
عجب یا سامعینا
پێغەمبەرێ گول غەزال
گوته جوندیێت کومار
صاحب قبول بو ئیحسان
هەرچی بچیت سیسەبان
دی ل جەنەتێ ئەو بیت یار
دێ بیت شەریکێ ڕضوان
نابینت ئەو چو دەردا
ئازا دبیت ئەو ژ نار
عومەر کوڕێ خەتابه
ڕابو ل ناڤ ئەصحابه
ئەو سەکنی ل سەر پیا
(فی الحال) لێدابو جابه
ئەز دێ چم و ب زوییه
من دیتییه صەوابه
ڤەگەڕیا ل هاشمیا
زوی دێ چم ل گەل جەوابه
پێغەمبەری دوعاکر
زوی بگەهنه سیسەبان
عومەر لەز ل پیاکر
(فی الحال) گەهشته سیسەبان
وەکو گەهشته مەکانی
وی دیت نەهالەک مەحبوب
نینن ل ڤی زەمانی
شبهەتی جوم و مەطلوب
تەیر و تێور و کانی
جارینه تێکدا لهوب

سێڤ و هنار و سنبل
تێ هەنە مژمژە و خۆخ
لەیمین و هەم چون سورگول
هزار صەنەم پەرسی شۆخ
سەد گازی ب دەنگێ بلبل
ژ دەستێت وا ئاخە ئۆخ
ژ نالین و نازەنین(*)
کافرا تێدا نای تۆخ
ئەو عەسکەرێ غەضریفە
یێ هاتی ل بەر یابانی
سەد شاه و سەد طائیفە
هەمی یێ تێگە هانی
نابیتن ئەو خائیفە
نەهالا سیسەبانێ
شبهەتی مار و مێروییا
یان شبهەتی جەرادا
دەنگێ نەفیر و زورنا
تێتن ژ ناڤ سوارادا
پێغەمبەر هێشتا دورە
ڤەگەڕیا ڤە ل جەنازا
غەضریفی بەستن تیپە
سونعەتێ وان غەریبە
وەزیرێ وی بوسلمان
شەهدە دەتن ژ دلدا
ئەشکەرا ئینا ئیمان
ئیمان ئینا ب ئەحەد
ئەو عاشقێ ڕەحمانی
گوتە وی (أنت أشهد)
عند ڕسول الایمان
عومەر گوت ئەو حەشەمەت

(*) نازەلین نڤیسی بو

پادشاهێ پڕ شەوکەت
بەرێ خودا هەڤالا
ڤەگەڕیاڤە دو سەعەت
هاتە نک یێ ب کەمال
گۆت سیسەبان بو زەحمەت
عەسکری گرتن نەهال
یێت چوین شوبهەتی بایی
ئەصحاب یێت حەبیبن
جوملە هەمی بو تیپە
دکەن زکری و سەماییێ
وان دابو یەک مزگینە
خیڤەتێ خو وان ڤەدان
غەزایەکا شەدیدە
وان خاند عەشرەک قورئانێ
فاقتلوا المشرکین
نەهالا سیسەبانێ
ئەو کافرێ بێ ئیمان
بەرێ خودا نەهالێ
کومەک لێ بو نەڤ زاهر
هاتنە بنێ نەهالێ
گازی کرە کافرا
کینە هاتنە نەهالێ
بو من بێژن خەبەرا
تەفتیش بکەن سوئالێ
وەزیری گوت سولتانم
ئەز کوما ئەحمەدی مە
ئەژی ل گەل وان گرانم
ئەو بۆمە موعتەدینە
ئەگەر گوت نێ ئەز نزانم
ئەوێت بۆمە هاتینە
تەفتیش بکەن دوخانان

بۆمه بێژه ئەو کینه
ئەو کافرێ مەلعونه
گوته وەزیرێ ئەحمەق
غەیری بو مەعمومه
دژوار بی (بو) شبهی بەق بەق
چاڤ د سەریڕا بون خونه
نالیەک هێلا ب عەق عەق
دێ وان کەمه هێتونه
دەست دابو شیرێ بەرچەق
گازی کره عەگیدا
یەک ژکنار قەبول کر
هنارته ناڤ سوارا
د مەیدانێ دا قوڕێن کر
ئەو عومەرێ لەطیفه
سەر ناڤ ژ ملاڕا ژێکر
ئەو عومەرێ خەطابه
گوتێ سەددا بمره، هەر ئاگر و عەزابه
چۆنێ ب گورز و تیرا
ئەکابر و ئەصحابن
ب ڕمح و گورز و تیرا
چۆنه کومێت خرابا
ئالایێ کەسک و سورن
ئینان ژدل عەیون (عەیان) کر
ئەصحابه هاتنه دۆرا
شەر ئێخست و بەیانکر
خالدی کێشا بۆره
ژبو قڕینێ کارکر
دێ کافرا کەم کۆره
ژنک محەمەدی مەیدان کر
پێغەنبەرێ بەشیره
گازی کر بن الولیده

ڕاکێشا ب کورز و تیرا
هەڕه مەیدانا عەگیدا
ڕاهێلایەک نەفیرا
هندەک گورزێت حەدیده
ب همەتا میرێ میرا
قووەتا ته شەدیده
خالد و هەم مقدادن
یێ دی عومەرێ فاروق
وان گورز ل جەهنکا(*) بادان
غەزا ل وان مەعشوقه
بەرێ خو دا سوارا
ب مرج و گورز و هەم تۆب
موڕه هاته مەیدانێ
گازی کره کافرا
مەلعون هەمی گەهانێ
وی ژ خورتی دایه غاره
هەمی هاتنه مەیدانێ
دەنگ هات ژناڤ کوفاره
موڕه زەربا یێ دانیت
موڕەی کوشتن شەش کافر
پاشی ئەو بو شەهیده
هەر شەش سەیێت وەک ئاگر
مەلعونێ پڕ عەگیده
مقداد لێ بویه ظاهر
ئەزم فەردێ وەحیده
هاتمه ته یا کافر
دێ ته کەمه قەدیده
پاش عەسکەرێ ڕەسولم
سوارەک چەلەبی مه
صاحب دلا قەبولم

(*) ل جەهنکا = جهنیکا

ژ نەسلا غالبی مە
خودان سرٖ و ئوصولم
ژ وانێت طالبی مە
ئەصحابە یێت رٖەسولن
حالێ وان گوتی ئەحوا ل
هاتی ئەجەل بو مقداد
گۆتی: (اللّه اکبر)
مقدادی خوین دیت غەزەب
رحا وی فل چۆ سەقەر
یەک ژ کنارێ حەبیب
یەک ژ کنارێ ئەوان
هاتم ب تیر و لەهیب
سەکنین ل نیڤا مەیدان
هەتا رٖۆژ هاتەڤ نهال
ئەصحابە و کافرن
بۆ زەلزەلە و نالە نال
بۆ نالە نالا شێرا
دربێت وان بێ حسێبن
ئەڤ رٖۆژە رٖۆژا مێرا
تەختێت ئەوا رٖکێبن
عومەر کافر ڤەدهێلان
ئەڤجا عەجێب چێکرن
عەجێبە ئەڤ قرٖێنە
ب چنگ چنگا مریا
وەکو شێر هەو تێدانە
خوین چۆ وەکی کانیا
شۆل هەر کارێ خودێنە
هوین بنێرنە غازیا
هەمی ژبەرێک دا تێنە
بەتەلا وان دا گازیا
ژ عومەر تێن گازیە

ئەو خەیبیری ب رٖەبە
شێر و پلنگ و بازی
هەسپێت دی بۆز و تاژی
نالێن کەڤتە عەگیدا
یێ تێکەل بوین سوارە
نێزیک و هەم بەعیدا
دانابو یەک ب زەربا
خوزییێت روحێت شەهیدا
ل بەریێ بو شەرٖ و تۆزە
ژبەر کەحێل و فیلا
هەسپێت سور و دوی بۆزە
ژبەر جەنگا لەو موپتەلا
ئەڤ ناڤە وا پیرۆزە
خلاس دکەن قال و قیلا
بکەن سەیر و عەجیبە
قرٖێنەکا شەدیدە
خوین چۆ گەها رٖکێبا
هەڤت سەد بونە شەهیدە
بو زەلزەلە و نالە نال
بانگ کرە بەر رٖەحمانی
ئەو سولتانێ ذو الجلال
داقرٖکەت بۆمە مەردان
سەد و هەشتێ هزار
کوشتن ژخەلقێ کوفار
لائقێ جەهنەم و نار
ئەو بونە خەلکێ فاجر
ئەصحابە یێت ماین هزار
ئەو جوندی یێت دنادر
جارەکێ وان کر هەوار
شەرٖێ عەجێب ئەوان کر
هورٖێن کەڤتە عەسمانا

بو زەلزەلە ل عەردا
تەیرێت هاتینە ل شانە
ب عەرەبی وان خەبەردا
بو شەرێ کوفر و خاسا
شەڤ و ڕۆژا وا لێکدا
شەرێ شێر و بەرازا
بۆ شەرێ کوفر و خاسا
شەڤ و ڕۆژا مان تێکدا
بیێت تێکەل بوین سوارە
یێ گازی دکەت خالدە
(اللّه اللّه) ت بارە
یێ تاتی (دهاتی) ئێک و چارە
ناڤێ خودێ ل من یارە
شەڕخوش دکر جوندیا
ژوان کوشتن چەند گەلەک
ئەصحابە بێ نەبیە
نابینن دار و بەرا
دونیا لی بو تاریە
ل وان تاریبو دونیایە
سەرا نەمان چەند قەدرە
خوینێ گرتن عەبایە
قەت ژێ ناهێت حەکایەت
ئەڤ حەربە ، حەربە حەربە
هەلاڤێتن غەدارە
دانا بو یەک ب زەربا
ژ گورزا دچیتن نارە
خوەدا ژعشق و کەربا
یەک دەم قەت نابیت سارە
غەیری هانی حەسانە
ئەو حەسانە حەسانە
دنالیتن ناڤ سوارا

قەسابێ کافرانە
دوجارا ناڤ دخودانە
تەریق لێ بو بەیان
کافرەک یێ پڕ جەحود
پادشاه و پڕ جود
ڕابوینێ ب تەبایی
ئەصحابەیێت موختارن
وان شیر و تیرلێکدایی
دونیا لێ بویە تاری
ئێدی نەما ڕوناهی
پەیا و هەم سوارا
هەمیا خو دا چیایی
گوه بدێرن ئەی بوسلمان
ئەصحابە یێت ماین هەڤتێ
ژنا گوتی هەی ئەمان
پێغەمبەر دکەت خەباتێ
گازی کرە بەر ڕەحمانی
جبرائیل ژۆردا هاتێ
گازی کرە شێرێ شێرا
داحازربیت قاتێ
پێغەمبەرێ ئەمینە
یێ چۆیە سەر چیایی
وی دەستێت خو هەلینان
خودێ یێ گوتیە بایی
دوعا ڕەسول هەلینە
بگەهینە وی پەیایی
بیرا خو ڤ هش بینە
پێغەمبەر مەغموم مایی
بو خالقێ قەدیرە
درەنگە ڕابە زوییە
ئەصحابەیێت مایی ئەمیرە

خۆش ڕابو ئەو وەزیرە
ل دندلی سوار بو
تەقدیرا یێ خەبیرە
وەختێ سوبحێ ڤ ڕێ بو
نیڤرۆ گەها مەدینێ
وی دیت مەدین یاخالی
فاطمایێ دا گرینێ
حەسەن و حوسێنێت لالی
عەلی هاتە وێ شینێ
فضە و ژنک دنالی
گوتی: «یا حور العین»
کیڤە چۆن تانجێت عالی
جبرائیلێ ئەمینە
هاتی دگەل بورهانێ
فاقتلوا المشرکین
نهالا سیسەبانێ
ئەم ل هێرە مایینە
حەتا توتێی ل تانێ
فاطما و هەر دو کوڕ بون
سیاربون ل دەفەیێ
عەلی گوت: دەفە بفریێ
بیرا خو بینە جادێ
ڤڕێکر ب هونەرە
گەهشتە یوغلەمائێ
فاطما و هەر دو تەفال
بێت چۆ نە نک حەبیبە
پێغەنبەر لێ کر سؤال
کا ئەو سیارێ عەجیبە
خو نەگرت و هەر دەر حال
چۆنە سەیێت مەردودە
خالد و عەمرێت ل حال

چاڤ ل عەلیێ وحیدە
عەلی چو سەر کانییێ
دەست نڤێژێت خو شویشتن
بەرێ خودا گازیێ
سورەتێت خو ڤەمشتن
پێ هاڤێتە زەنگینێ
ب مەیدانێ ڕا گەهشتن
ئەو کافرێ بێ ئیمان
بەرێ خوەدا نەهالێ
زاهر بو یەک سوارە
هاتە بنێ نەهالێ
زاهر بو یەک سوارە
هەرێ ژێ بکە سؤالێ
وەرە بێژە ئاشکەرا
کییە لێ جهێ قتالێ
ئەو قاسدێ غەضریفە
یێ هاتیە نک حەدیدە
ئەز هاتم نک غەضریفە
بۆ من بێژە خەبەرا
دێ تە کەمە زەعیفە
ب گورز و هەم ئەبەرا
ئەی عەلیێ لەطیفە
چاڤ سەری کرنە دەرە
هەرە بێژێ عەلیمە
زاڤایێ پێغەمبەرم
سوارێ چەلەبیمە
بێ شبهـ و بێ دەفتەرم
قاتی وەنە دیتیمە
پەهلەڤانێ ئەکبەرم
نە ب خێرهاتی جیلەوا
گورزێت دەستێت وی زۆرن

ب عەرەبی گوتی بشەلین
هاتی یا پێغەمبەرە
علی گوت سەفیلا هێڤە وەرە
ئەو عەلیێ ڕم تازە
ڕەقسی ل دورێت کافری
زەندێت خو مشتن تازە
هویرک هویرک لی خوڕی
ئەو سەکنی شەهبازە
دوالفقارێ وی گەهشتێ
دانا بو وی بەرازە
سەر ژناڤ ملارا ژێکر
سەر ناڤ ملاڕا برەدەر
ئەو کافرێ حەفارە
قرێن کرە بەرانبەر
کرەڤ تۆز و غوبارە
علی ئەو کرە دەهـ کەر
دهەسپی دا ئینا خارە
یەک یەک هاتنێ ب تنێ
حەتا کوشتن هزارە
غەضریف ڕابو ب تنێ
دێ وی کەمە غوبارە
هەر دو ل مەیدانێ ب تنێ
کافرەکێ پڕ غەدارە
رەڤی ژ ترسا مرنێ
حەتا گەهشتە ناڤ کوفارە
نالین کەفتە نەفیرا
سێسەد لک و هزار بون
ژ غەیری پەترەک و میرا
ڤێکرا ل ئیمامی کاربون
ئەصحابا دەست داشیرا
نەصرەتا وان دیاربو

هات نەصرەتا حەبیبە
ب دەولەت و شاهی هات
علی بێزار کرن مال
ژ کافرا کر گازی
بەر محمّد صلوات
خوین چۆ ژ برینێت تازی
(نصر من اللّه وفتح قریب)
هات نەصرەتا حەبیبە
ب دەولەت و شاهی هات
شەڕەک قەوی عەجیبە
بویە تاری بو زولمات
بویەڤ هوڕ و بو زولمات
علی تەکبیر هنگاڤتن
بێهش نەکەن سوارا
سەرۆکێت ڤێ مەیدانێ
کافرا گوت: وا وەیلا
کەس ناهێتە تهانێ
علی کوشتن بێ عەدەد
کافر کرنە حەفت کەرە
وەزیر چۆ نک محمّد
گۆتێ من تانج ل سەرە
بوسلمان کرن چەند سەدە
ژ وان کوشتن چەند گەلەک
وان ئینان مال و تالان
خودێ ژ وان بکەت ئیحسان
قوتکرن کومێت خرابا
ئەو وەزیرێ مەحبوبە
حوسنا ل وی مارە کر
خراب کرن توخوبیە
ئەڤجا هەمێ قوتکرن
حاسل کرن مەطلوبە

قەستا مەدینێ کرن
یا خەلکێ ڤێ جەماعەتێ
(صلوا علی محمّد)
بیرا خو بینن قاتێ
ئەی عاشقێ محمّد
(صلوا علیه وسلم)
دی چینە عەرەصاتێ
ل بن ئالایێ محمّد
ئەو خالدێ زێباری
گۆتی کەلامێ مەعروز
هیڤیا بکە ژ باری
نەفسا خرابا مەعدود
من ئازا بکەن ژناری
ژ فعل و تشتێت مەجرود

(خالد الزيباري من اهالي قرية شنى)
ل ڤێرە دوماهی پێ تێت

***

بەیتا سیسەبانێ

دەنگێ مەلا یوسف محەمەد
خەلکێ گوندێ دەرکا نێریێ قەزا زاخو
(٦٠) سالییە ١٩٧٢/٨/١٥
نڤیسینا رێنجبەر صادق بهاءالدین

ئەول بێژن بسم الله
ثم الحمد للّه
بسم الله الخالقين
هو الرحمان والرحيم
هو الله الرازقين
ئەو موعین و مەننان
دقەولێ وی صادقین
ئەوە فاخرێ ئەیام

ب حەمدێ وی لائقین
ل وەقت و کول و زەمان
ئەم دوخانە ژ خودێرا
ئەو خودانێ خەیر و شەڕ
هەر کەسێ نییەت ڤێرا
ئەو حازرە ل هەمو دەر
تەکبیرا بێژن ژێرا
سانعی (صانعی) شەمس و قەمەر
سالە و زنەڤیێ خودێرا
خودانێ حەوز (ض) و کەوثەر
تێکدا دحەمدێ جەزیل
تەقدیر گەڕیان موقەددەر
موحەممەد بویە دەلیل
ڕاکرن کۆم و ئەسکەر
نازل بویە جبرائیل
سوبحان ژشاهێ کەریم
مەعبودەک پور کەمالە
پڕ ڤەزل (فضل) و نعمەت عەزیم
مونەزەه بت زەوالە
دگێڕت چەرخا قەدیم
دو ڕۆژ و سال بو سالە
ناڤێ خودایێ عەلیم
بێ شەریک و هەڤالە
ئەو واحدێ بێ وەلەد
قەد نینن دای و بابە
فەرزەک ژێ ڤەتێ سەمەد (صمد)
نەعمەتی و حجابە
سفاتی (صفاتێ) خوی بێ عەدەد
پڕ هەنە بێ حسابە
یەک لەحزە (لحظە) شاهی ئەبەد
دینی دکت وێرانە

يێک پادشاهێ فەقیر
دینی دکت سولتانە
سولتانێ شاهێ ئەمین
دینی دکت ویرانە
دنیا چەرخ و لەولەبە
ژ کەسێرا نابت دەوامە
ژ خەلقێن خاس و عامە
ژ مەشرق حەتا مەغرب
شاه و گەدا و غولامە
صاحب تیرو من موترب (مطرب)
پێکڤە دچن تەمامە
کل شیء هالک
بزانە ئەی ڕوحێ من
یەقین هو (هووە) مالک
ژبو بچویک و مەزن
ڤەوی ژهەم ناز کون
جوملە تەمام فەننا بون
بزانە یا بێ نەزیر (نەظیر)
ڤەوی نینن بەقایە
قازی و شێخ و فەقیر
دگەل ئەهلێ وەفایە
سالە وەک زێدێ مونیر
صەلو علی محەمەد
گەلی خەلقێن جڤاتێ
وعلی ئال موحەمەد (محەمەد)
دا هون ببینن قاتێ
ڕەسۆلێ مەیێ موئەیەد
دێ ژبو مە کت حکاتێ
حەبیبێ شاهێ سەمەد (صمد)
دێ بو مەکت خەباتێ
رۆژەک هەبوی بێ ناسوح

پالا خو دا منبەرێ
نورها وێ بوبە واضح
چێکر قەستا کەوثەرێ
فەکری بون خالقێن صالح
ب دێمێ خوی ئەنوەری
کو ئەو وی بواتە واضح
توزەک ل دەشت و بەڕوی
وەکو من دیت بو هوبار
ظاهر بوبە ئێک سوار
هاتی ل نک پێغەمبەر
ئاشکەرا بوبە غەددار
پرسی ژوی چەند ئەخبار
پێغەمبەر و چەند یار
گۆتی حەبیبێ نازدار
ژ کوڤە تێیە موسافر
جەواب ڤەدان بی احرام
زۆر ل ویرێ ئەکابر
ب دەشتێ کەتن پڕ ئەڤەب(*)
ژ تێهنان بومە ئاگر
تشتەک من دیت وەک غوراب
من قەستکرێ بوی هادر
وەکو چۆمە وی قەسرەک
د حوسن خودانا بەدرەک
وێ تێدا چاردە سالیبەک
ئەو کافرێ مەلعونە
ناڤێ ئەوی بێم غەظروف
پڕ هەبون گەنج و خەزینە
سەد خەزین و سەد صفوف
ئەگەر تو من هلینی
ئەزم ژتەرا هەفکوف

(*) عەزاب

کچێ جەواب ڤەدایە
ئەگەر تو من هلینی
سەرێ عەلی و ئەحمەدە
ئەگەر تو بۆ من بینی
ژ ناڤ بەتەل (بطل) و ئەسەدا
دێ من خوڕا هلینی
بەدەلێ مێهرا من دا
سەرێ ئەوان تو بینی
دا بێژن چی سبحان.
رابو ژ جه وەکو شێر
نەسەکنی سەعت و گاڤا
وی گوت سەمعەن و طاعة
مانێ ئەزم فەریدە
گەڕیان هەمی وەک قادە
خودان زری و حەدیدن
حەجی دبێت من نادە
دێ وی کەمە قەدیدە
وی عەسکەرێ خوە کربو
ئەز هاتیمە ل جەوابێ
پڕ کوڕ و پڕ هونەر بو
من قەست کرێ ب سەوابێ (ثوابی)
عشقاتە من دێ ب دل بو
وەک شەربەتێ و شەرابێ
ژمێژە من دە دل بو
ترسم ژ ڕۆژا حسابێ
چەند جندی و نا موەر
نەصرانی (نەسرانی) و هەم یەهود
ئاسمان پڕە ژتێن کوفار
جوملە بەزرهی داوود
ساجێ ڕوم و کەڤەندەر
جوملە جەمابون هەم ژۆر

دئێتە سەرتە موختار
شوبهی غەمام و هەم دوار
یا سەیدێ تو هامێ
ڕونشتی ل بەر محرابێ
وە ئەوی جەفەر حسابێ
جبرائیل کت سەلامێ
فەرمانە دا تورابێ.
بزانە تو یا ئیمام
ئەز هاتمە یێ ئیلهام
ژنک خالقێ عەللام
بزانە تو ئەی شەریف
ئەز هاتمە یێ ئیلهام
ژنک خالقێ لەطیف
دبێژ مە تە ئیعلامێ
خورتە نەبێژە زەعیف
ئەو کافرن پڕ غەمام
دێ ئێتە سەر تە غەظریف (غظریف)
ب مال و عێل و تەمام
یا سەیدێ عەدنانی
رابە ببە دەلیلە
خودێ گوت دا بزانت
قاصد ب خو جبریلە
تو هەڕە سیسەبانێ
یا ئەحمەدێ خەلیلە
نێ کافرێت گوهانە
خودێ وان کت زەلیلە
پێغەمبەرێ گول باڤە
رابو ژ جه وەکو شێر
نەسەکنی سەعەت و گاڤە
ل ئەصحابیان کر دەنگە
دیوانەک وان ڤەدایە

هاتن شێر و پلنگن
ئەوی شێرە نە ل ناڤە
سوارەک تازە شەنگە
ئەبابەکرێ وەحیدە
رابو ژ جهـ وەکو شێر
نەخالد بن وەلیدە
هات مقدادێ جەوائر
دگەل عومەر و زوبەیر
هات عومەرێ فاروقە
ئەبو ل بابێ مەنظور
طەلحە دگەل زوبەیری
هات زەرورێ (ضرورێ) ئەزوەری
ئەبو عوبەیدێ ئەمین
عەبدوللا بن عومەر
دگەل ئیمامێ عوسمان
شەهید و حەزە عەباس
مەعاویە حەلیمە
هات موسایێ ئەشعەری
دگەل غورەیێ یاسر
زەینە و قەبیلاوی
ئەبو هورەیری
دگەل بلالی حەبەشی
هات جابرێ ئەنصاری
مەصعەب و سەعد و مەعان
عەبدولرحمانی صدیق
دگەل هاشم و عاصم
هات جەعفەرێ تەیاری (طیاری)
دگەل زەیدنێ ئەبقەم
هات فەضلێ ئبن عەباس
دگەل ئبن قوتادە
عەبدولرحمان بن عەوف

پەیدا مالک زەیدینە
دگەل جەبیری معطم
ئەو ئەکرەمێ صادقە
دگەل وەحشییێ تائب
هاتی ئەبانێ سالم
هات عەمرێ بن عاصی
هات سەلمانێ فارسی
دگەل ئەبی رِوواحە
هاتی ئەنسێ مالک
سەعد و سعید بەخ چۆن
چۆنە ل نک پێغەمبەر
صاحب سلاح و کورزن
جوملە هەمو ب دەفتەر
خودان ئەوراد و حرزن
هاتی ل نک پێغەمبەر
هزار ئلوان (ئەلوان) و طەرزن
مە رِوح خو دای پێغەمبەر
دونیا کو بوبە لەرزە
وێ درابون مال و هەم عێل
وان قەد نەکر تەخسیرە
بۆرین ژ دەست و پێلا
چۆنک بەرازێت پیرە
ئەو سوارێ چابوکە
یەعنی مەتا پێغەمبەر
ئەو چۆبو ئەردێ (ئەرضێ) مەکە
گوهـ بدن صاحب نەزەر
بێن چیا ئو سککە
دێ وان بکن کەر بکەر
خالد بن وەلیدە
گۆتێ حەبیبێ ئیمام
قووەتا من شەدیدە

دێ ئەز قائم هەر مودام
قەومێ تە پڕ شەدیدە
دێ چم قرینێ زوحام
قەسەم ب باری مەجید
دێ کن شەڕەک بێ حساب
بنێرە من ئیمامی
ئەزم خالدێ مەشهور
قەنج و خراب و عامی
نادم ئەوان قەد ئەز دۆر
ناخوم ئەز قەد تەعامی (طعامی)
حەتا نەکم شەڕەک زۆر
دێ کم حەقێ عەدنانی
دێ چم ئەوان سەییێت سۆر
هاتنە بە طەل و کامل
رونیشتبو لە فی الحال
شوجعان و خەلقێن عادل
رابن بەعێل و هەم مال
توق و ئالا موقابل
شێران بویە نالینە
عومەر دگەل حەمائیل
چۆبو ل نک سۆری ئال
چۆ بو ل نک یێ ئەنوەر
سوارەکێ دەلیلە
ناڤێ ئەوی ب مەشهور
فێرس و بەطەل و فیلە
هزار هاتن ب دەفتەر
عەجائب هەم دەلیلە
مەروحێ خو دای پێغەمبەر
جهێ وان سەر سەبیلە (سلسبیلە).
گۆت: عومەرێ خەطابم
پێکڤە هون من دناسن

قاتیلێ ئێد کەزابم (کذابم)
زوی ب زوی ژوان ڤەنابم
کافر ژ خو بێ ئەساسن
بەیراقدارێ ئەسکەری
کافرا ب دەستێ وەری
جندی یێت پێغەمبەری
ل کافران بون شەداد
ئەو شبهێ غەرەنفەری (غضنفر)
کافران دکن بێ بنیات
ب هممەتا سەروەری
رەسۆلی کربو گازی
وی دەستێ خو هلینا
هەوار کر ذو الجلالی
دو گازی و ئانینا
بانی کریێ قەهاری
یا ڕەبی ئونصور فینا
من القتله الکوفار
اجب یا صانعینا
بڕێن کەتە عەسکەری
هاتن ملێ مەدینێ
دێ ناڤ دەیە پێغەمبەر
بەتەلدارێ (بطلدار) خەزینێ
وان گوت: ئەللا (الله) ئەکبەر
ئەم دێ ب ڕوحا خو چینێ
پاشی مە جه کەوسەرە (کوثر)
قەوی بکن یەقینێ
ئەو حەسەن و حوسەینن
مانە ل نک فاتمایێ (فاطمایێ)
رەسۆلی کربو گازی
ڕەسۆلی گوت دا بچینێ
هون بمینن ل سەرایێ

فیدا کوژەک بو نینە
رونە ل نک زەهرایێ
ئەم دێ ژ دل بچینێ
دەفعە بکین بەلایێ
یێ ب رێ کەتن ژ مەدینێ
ئەصحابی ییێت ڕەسۆلی
پێکڤە هەمی بەزینێ
کرن قەستا ئوسۆلی
دا ئەم بەری بگەهینێ
مە ئەڤ دەرە قەبولە
قەوی بکن یەقینێ
مەقصەد دبت حصولە
پێغەمبەرێ گول عوذار
صاحب قەبول و ئحسان
دێ بێژێت چەندییێت کوببار
حەچی دچیت سیسەبان
ئازا دبت ئەو ژ نار
دێ بت شەریکی ڕضوان
ل جەننەتی من ئەو یار
نابینیتن چو دەردان
عومەر بن ئومیا
رابو ژناڤ ئەصحابان
وێ سەکنی ل سەر پێیان
من الحال دایە جەوابە
دێ چم قەرە لێ زوییە
من دیتی پڕ (ثەوابە)
سەوابە دگەهم هاشمی یان
زوبم دگەل جەوابێ
پێغەمبەری دوعا کر
بو عومەری ب دەستان
ئەوی ڕجا ژ خودێ کر

ئەو زوی بچیت سیسەبان
عومەر دچۆنێ شاکر
ئەو غلمانێ عومەرە
ئەوی لەز ل پێیان کر
فی الحال گها سیسەبان
وەکو گها مەکانی
وی دیت نوهالەک مەحبوب
ناظم وەسفێت (وصف) زەمانی
قەد شوبهێ وێ چ مەطلوب
تەیر و تیۆر (طیور) و کانی
ئەو لێ هەر ل جەهدە و دروب
شوبهەتی نەوبەداری
هاتن کافرێن ڕم تۆب
سێڤ و هنار و سونبل
لێ هەنە مژمژ و خۆخ
لەیمون و هەم توی سور گول
هەزار سەنەم پەری شۆخ
لێ تێن سەدا بولبولە
ژدەستێ وان ئاهو ئۆخ
شبهەتی مار و مۆران
ئەو شوبهەتی جەورادان
دەنگێ نەفیر و بۆران
چنگە چنگا حەدادان
پەیغەمبەر هێشتا دورە
ئەما الفەجری ئەڤ جارە
ئەو عومەرێ شەریفە
بەری خودا سیسەبان
سەد شاه و تائیفە
پێکڤە هەمی دێ هانێ
قەت نابن ئەو خائیفە
ژ نو هالا سیسەبانی

غەظریفی گرتن تیپە
عەساکرێ جنودی
مقابلێ صەلیبە
هاتن سووارێت عەگید
سفەتێ وان غەریبە
فەنابن وان ئەمودان
مونتەزەرێ حەبیبە
ئەو کافرێت جەحودە
گوهـ ب دنیا موسلمان
وەزیرێ وی ددلدا
ئیمان هەبو ب یەقین
موئمنە ئەو ژ دلدا
شەهدە ددت بالتوحید
بەرێ خودا خودایی
قەبول کری یاسینە
مونتەزەرێ (منتظر) ددلدا
عومەر بو وان خەفەرا
ڤەگەریا بو ئەو فی الحال
پاشایەکێ ب شەوکەت
بەرێ خودا هەڤالان
ئەو هاتە ڤە ب سێ سەعەت
هاتە ل نک یێ کامل
سیسەبان بویە زەحمەت
عەسکەرن ل نوهالی
ئەو چۆ بون شوبهی بایی
ئەو ئەصحابێت ڕسولی
بەرێ خودان غەزایێ
جوملە هەمو بوان تیپە
دکن ذکر و سەنایێ
جەننەت ژ مەڕا نەصیبە
هەمیان ژ دل بەردایێ

چۆن کافرێت صەلیبە
ئەو چۆ بون سیسەبانێ
ئەصحابی ییێت ئەنصاری
وان خیڤەتێت خو ڤەدان
گوت غەزایەک شەریفە
وان دا ئێک دو مزگین
بخونن عەشرێت قورئان
(فقتلوا المشرکین) ئەو کافرێت بێ قرار
بەرێ خو دان نوهالێ
گازی کر خەلقێت کوفار
کینە گها وێ ئالی
دێ ئێت بو من ژێ ئەخبار
دێ کم تەفسیر ژ سوئالێ
کۆمەک وێت بونە دیار
هاتن سەرێ نوهالی
وەزیری گوت سولتانم
ئەو کۆما موحەمەدینە
ئەگەر ئەز لێ دزانم
دگەل مە دەعوەتینە
ژ وان ئەزێ گێڕانم
ئەو ژ بومە هاتینە
تەفتیش بکە تو حاکم
بزانە کا ئەو کینە
ئەو کافرێ مەلعونە
گۆتێ وەزیرێ ئەحمەق
غەیری بو ئەو مەلعونە
دوژوار بو شبهی چەقماق
چاڤ ل سەری بون خونە
دەست وان شیر و بەرچوقە
دێ وان کەمە ئێتونە
نالین کرن ئێق ئێقە

سوند خار بە سەفت و لاتان
دێ دم ئەوان جەزائی
جوملە ب مشکۆلاتە
ژبو خاترا حسنایێ
خلاس بکن ژ وان لاتان
ژ وسعەتا دنیایێ
ب حەرب و موعجزاتان
دێ وان بمە فەنایێ.
ئەو چۆ بو ناڤ صەندیدان
وی ئێک ژ وان قەبولکر
ڤرێکر ناڤ سواران
بناڤ ئەصحابان ڤرێکر
چۆ ناڤ خودان تەوحیدان
پورسا خو رێھ ژێکر
ئەو عومەرێ شەدیدە
سەرێت ملان رەژێکر
سەر ژێ کرن ب شیری
ئەو عومەرێ خەطابە
گوتێ سەوۆ بمرە
هەرە ئاگر و عەذابە
رابن ب گورز و شیر
ئەکابرێت ئەصحابان
ب رومح و گورز و تیران
بچن کۆما خرابان
ئالایێ کەسک و سۆرە
ئانی ژ دل عەیانکر
ئەصحابی هاتن دۆرە
شەرتێ غەزوێ بەیانکر
خالد کێشا دیبۆرە
ژبو ڤرێنێ کارکر
دێ کافران کێن کۆرە

ل نک مصطەفا مەیدانکر
ئالایا سۆر و زەرە
ئەصحابیان دەرانین
بێ پێش کەتی عومەرە
غیرەت ژدل هلانین
بۆراقا پێغەمبەرە
ئەصحابیان دەرانین
شیر و تیر و خەنجەرە
غیرەت ژدل هلانین
رەنگێن دکن مسریان
هون گوھ نەدن تالانی
لێ بخورن ب عەرەبییە
فەضلێ ئەوان بزانن
ئەو عومەرێ دلبەرە
بلەز بەزی مەیدانێ
ژ وێ هات غەزەنفەرە
ب خورتی هەو دێ دانێ
عومەر گوت یا ئەکبەرە
وی خوند عەشرەک قورئانێ
ل سەر دێری ل غەزەنفەرە
ئاڤێتە سیسەبانێ.
هات مقدادێ گێرانە
ئەصحابە یەک شەریفە
هات کافرەک بێ دینە
ئەو مەلعۆنێ بێ ئیمان
ئەو مەلعۆنێ وەکو شێر
قەت نابتن خائیفە
ژ مقدادێ ئەسوەدە
مقدادی شیرەک لێدا
هەستی لێ ئینا خارە
لاحق و بیئسە المصیر (بئس المصیر)

دگەل هەمی و زەقوم
ئەو مقدادێ یەهۆدی
گازیکربو یا ڕەحمان
فەتحەک دەستێ مە دینە
یەک وێ حەنانێ مەنان
پێغەمبەرێ بەشیرە
گازی کرن وەلیدە
هەڕ مەیدانا عەگیدان
راهێلا چەند نەفیران
هلدان گورزێن حەدیدان
هممەتا مێرێ مێران
قووەتا تەی شەدیدە
خالد و ئەو مقدادن
یێ دی عومەر فاروقە
وان گورزان ل چەنکان بادان
دێ وان بکن مەحروقە
ب نەصرەتا موحەممەد
بەرێ خودان تەرادان
شاهی و زەوق و سرورا
وەزعەک ژبو مەعشوقە
چۆنە کۆما خرابان
ب ڕومح و گورز و تۆپان
مۆرە بەزی مەیدانێ
گازی کربو کفاران (کوفاران)
مەلعون هەمی گەهانێ
ئێکی ژکافران کر غارە
هەر دو ل ملێ مەیدانێ
مورە و ئێ کوفارە
مورە شیرەک ژدل دانی
ڕوحا ئەوی برنالە
مورە کوژتن شەش کافر

پاشی بوبی شەهیدە
هەمی سەییێن وەک ئاگر
مەلعونێ پڕ عەگیدە
ژنوی مقداد بۆ زاهر
ئەزم فەردێ وەحیدە
هاتم تە ئەز یا کافر
دێ تە کمە قەدیدە
گۆت مقدادێ عەزیم (عظیم)
ئەصحابێ ڕەسۆلی مە
سووارەک چەلەبی مە
باش عەسکەرێ ڕەسۆلم
ل شوینا ئیمام عەلی مە
هات مقدادێ نەوفەلە
سووارەکێ ئەمینە
ژ حالێ خو چەند ئەحول
ڕەقسی ل بەر گورز و خەنجەر
ژنو نوفەل هات ئەجەل
مقداد گوت الله ئەکبەر
توبی ناصرێ ئوممەت
ل مقدادی خوندن غوسلە
روحا نوفەل چو سەقەر
ئێکی ژ کەنارێ حەبیب
ئێکی ژ کەنارێ ئەوان
هات ب ئەهدو لێ هبە
سەکنی بون ل مەیدانێ
قڕێنکرن بێ عەجێب
حەتا ڕۆژ چۆ نهالێ
کافر و ئیسلام بون تیب
بو زەلزەلا نوهالێ
نالێن کەتە عەگیدان
بو چنگە چنگا دربان

بۆ غولغولەک شەدیدە
تۆز و عەجاج غەبرە
نێزیک و هەم بەعیدە
چنگە چنگا ڕکێبیان
خوازی یەک ڕوحا شەهیدان
زۆر بون قرێن و حەربە
بو نالەنالا شێران
خربت(*) ئەوان قائمن
ئەڤ ڕۆژە ڕۆژا مێران
تەختێت ئەوان ڕکێبن
عومەر کافر ڤەهێران
ڤێجا عەجێب دێ چنێ
هوڕکن خونا مودیران
هون قەبولێت خودێنە
شەڕێ شێر و پلنگان
شەڕێ پلنگ و بازی
هوجویم کرن بێت و کوبار
وەسف (وصف) ژێ نائێن دانێ
زەروەرقە بون دخوێنێدا
خوینا ئەوان مەردودە
مەد جویدا بەحر و پێلان
نالێن کەتە کافیران
شەهید و جوملە غازی
بو کش کشا پیران
خودێ ژ وان بت ڕازی
قرێن کرن بەتیران
چنگە چنگا مسریان
بو بەرقە بەرقا(**) شیران
خون جو شبهی تاڤیان

(*) دڤی «حەربیت وان» بت
(**) ڕەنگە پرق پرەقا بت

ژ کژە گژا پیران
سەیرێ دکن غازیبیا
حەزەرتا (حضرتا) مێری مێران
دکن هەوار گازیبیا
هەو هەوا عومەریبە
شەڕێ شێر و پلنگان
تێتن ژبن نوهالێ
دەینا ئێک و دو ب دربان
شێر وێ تێنە قتالێ
غولغولا جام و چەنگان
حوسنا هاتی حەوالێ
دنالن وەک قولنگان
تێتن ژبن نوهالێ
بو غەبرە بویە توزە
ژبەر کەحیل و فیلان
هەسپێن کومێد بون بۆزە
ژبەر چنگال و میلان
ئەو کینە کەتن دۆلە
هەلگرتن وان سەفیلان
ئەڤ ناڤە ل مە پیرۆزە
خلاسکن ژ قال و قیلان
فەکرن سەیر و عەجێبان
چ عەجێبەک شەدیدە
خوینێ گرتی ڕکێبان
حەڤسەد بویە شەهیدە
قرینەکا غەریبە
ئەصحابی مان وەهیبە
ئەو سولتانێ مەجیدە
سەد هزار و بیست هزار
کوژتن ژ خەلقێن کوفار
ل حەق و جەهەنەم و نار

ئەو بونە خەلقێن فەجر
ئەصحابی مان هزار
ئەو دلبەرن دسەدر (صدر)
جارەک دی وان کر هەوار
شەڕەک عەجێب ئەوانکر
عەجێبە ئەڤ قڕێنە
چنگە چنگا مسریان
هەمی ب هەڤدا تێنە
خوین چۆ شبهی کانییان
شۆل هەر کارێ خودێنە
نالێن کەتە غازییان
وەک شێران ب هەڤدا تێنە
بەتەلان (بطلان) کری گازی
بەتلان کری هەوارە
چی هەوار و فەرمانە
ب ناڤ ئێک کەتن سووارە
یەقین دا هون بزانن
بڕێن کەتە سوواران
ئەصحابی هندەک مانە
ئەو کافرێت بێ قەرار
ل ئەصحابیان ڤەگەڕیان
ئەصحابیان دان صەلەوات
ئەوان هەر جار تەکبیردان
الله اکبر ژێ دهات
ئەصحابان دان تەکبیران
هەوار کرن یێ قەههار
هەوار خودێ و بەشیرە
چۆن کافرێت بێ قەرار
فەرمانا مێرێ مێران
ئەرد ژ بەر وان چۆ خار
ئەوان گوتی «اصبروا»

(فلا تولون الاکبر)
گڕێن کەتە ئەسمانا
بۆ زەلزەلە ل ئەردان
تەیران (طیران) وەشیانە کەلەخان
وان ب عەرەبی خەبەردان
شەرێ کوفار و خاسان
تیر ئاڤێتن ب زەندان
شەڕێ شێر و پلنگان
وان شەڤ و ڕۆژ ل هەڤدان
تۆز و عەجاج و غەبران
دونیا کر بویە تاری
بو کەس نەمایە سەیرەک
چەمیان ناڤێ خودایی
لەشێ وان بویە قەبرە
خوینێ وێ گرتی ئەردە
قەد ژێ نابت حکایەت
بو تۆز و بویە غەبرە
نالێن کەتە عەگیدان
ب ناڤ ئێک کەتن سووارە
غازی و هەم شەهیدا
بو غولغولا نوی ئارا
خالد ئبن وەلیدە
ڕوینشتییەک نوی ئارا
ئەو خالدەک وەحیدە
(الله الله تبارك)
گۆتە ئەوان غازییان
ناڤێ خودێ موبارەک
هجوم کرن جندییان
ژێ کوژتن چەند هزارەک
ئەو ئەصحابێت مەدینە
ب جوملە خاندن (تبارک)

دونیا ل وان بو زولمەت
بو تۆز و بوبە عەجاج
ئەصحابان دان «صلوات»
هلاڤێتن وان پەنجان
دێ کافران کێن ماتە
لە بەر نەما علاجە
حەل بکن موشکلاتە
ڤێجا بومە منهاجە
فەناکن ناڤێت کوفار
دابێنە سەر هیدایەت
هەر هەر بەحەربە حەربە
هلاڤێتن غەددارە
دەینان ئێک و دو ب دربان
ژ گورز چێدکن نارە
خوهدان ژ ئەشق و کەربان
بو حەی حەیا سووارا
زۆر بون قرێن و حەربە
یێک دەنگ قەد نابیت سارە
بێژێ هدرێ خو بینە
پێغەمبەر مەعزول مایی
ئەو خالقێ قەدیرە
جەواب گەهاندە عەلی
ئەصحابی مان ئێخسیرە
درەنگە ڕابە زوبیە
ل دندلی صەورییە
ب قووەتا یێ خەبیرە
وەختێ سوبهێ ڕابویە
نڤێژ گەهاند مەدینێ
وی دیت مە دینەک خالی
فاتما (فاطما) دکت گرینێ
حەسەن و حوسێن دنالین

عەلی چۆ سەر وێ شینێ
سوبە دگەل دنالیت
عەلی گوت «حور العینێ»
کویڤە چۆ تانجێ ئالە
جبرائیلێ ئەمینە
هاتی دگەل بورهانی
«فاقتلوا المشرکین»
سینالا (نهالا) سیسەبانێ
ئەصحابی تێک بەزینە
ئەو چۆنە سیسەبانێ
ئەمر هێرە مایینە
حەتا تو بێی ل هانێ
فاتما و هەر دو کوڕن
سوار بونە ل دەڤەئی
صاحب جەمال و سورن
حەرفێ دگەل سوبەئێ
عەلی گوت دەڤی دفر
عەلی بەردا جەعدەئێ
ئێڤاری چۆنە بێ خێر
گەهشتن وێ غولەئێ
فاتما و هەر دو تفال
چۆنە ل نک حەبیبی
پێغەمبەر ژێ کر سوئال
کانێ سووارێ عەجێب
ئەو ئحسانە ئحسانە
دنالێت وەکو ئەسەدان
ئەصحابیەک گرانە
ئەو چۆ بو ناڤ مەر دوران
قەسابێ کافرانە
ئەو ناڤ ژ خودا بو
حەتا «طریق» بو بەیان

پڕ کافرن جەحودە
هاتن ب گورز و ڕماح
وەلید و هەم «طارق»
ئەو کافرن ئەلخناسن
ل مەیدانێ سابقە
هات حەسەن و غلماسن
سەرێ ژ ئەوان فارقە
ب فەزلێ (فضلێ) شاهێ صەبور
ئەصحابێ وی دڕەقاسن
پێغەمبەرێ صادقە
ئەم هەر ئەوی دناسن
پاشایێ هەم جهادێ
ڕابو دگەل تەبایێ
ئەصحابی بێت «مضطرن» (*)
ب شیر و تیر لباسن
دنیا ل وان بو تاری
ئێدی نەما ڕوناهی
پەیا بو هەم سووارە
هەمیان خودا چیایی
گوهـ بدەن (بدن) یا موسلمان
ئەصحابی وێت ماین حەفتێ
پێغەمبەرێ بەشیرە
دائم دکت خەباتێ
گازی کربو یا ڕەحمان
جبرائێل ژۆردا هاتێ
گازی کە شێرێ شێران
حازربت ڤێ ساعەتێ
پەیغەمبەرێ ئەمینە
ڕابو چو سەر چیایی
وی دەستێ خو هلینا

(*) مضطرن = مەجبۆرن

بگەهینە وی پەیایی
فاتمایێ گوتێ: فی الحال
چۆن کافرێت صەلیبە
خالد و عومەر ئەبطال
چاڤێ ئەوان ل طەریقە
عەلی چۆ سەر کانییێ
وی دەست نڤێژەک شویشتی
بەرێ خودا تازیێ
دندل ل وێرێ بەستی
نڤێژا خو کرییە
ژ نڤێژێ خلاس بویە
پێ خو ئاڤێت ڕکێبێ
قرێن ژ وان خواستییە
ئەو کافرێن خنزیرە
بەرێ خو دان نوهالێ
وی دیتی یەک سووارە
هەرە ژێ بکە سوئالێ
وەرە بێژە ئاشکرا
کییە گها وێ ئالێ
ئەو قاصدی غەتریس (غطریس)
هاتە ل نک یێ حەیدەر
هنارتی مە ئەز غەتریسی
بومن بدە خەبەرە
دێ تە کمە زەعیفە
ل بەر گورز و ل بەر خەنجەرە
ئەو ئەبی یێ لەتیفە
چاڤێت وی کرنە دەرە
هەر بێژی ئەز عەلی مە
زاڤایێ پێغەمبەرم
سووارەکێ قەوی مە
بێ شوبهـ و بێ دەفتەرم

بو سەرێ وان هاتیمە
خودان صەبر و نەفەرم
بۆ وی ئەز قەد نەدیتمە؟
پەهلەوانێ ئەکبەرم
هاتییە پێش کافری
سەکنی بو ئەو مەلعونە
بنێرە تو من دبینی
بلا بچتێ حازرە
نە بخێر هاتی زەلیلو
گورزێ دەستێ وی زۆرە
مونافقەک وەک فێلو
هات یارێ پێغەمبەرە
ب عەرەبی گوتی: «شیلوا»
نازم فەقەت (فقط) نەفەرە
عەلی گوتی سەفیلۆ
تێ تەکەمە کەرکەرە
ئەو عەلی یێ ڕمبازە
ڕەقسی ل دۆرێ کافری
دەستێن خوە هلدان
تازە هێدی هێدی لێ خوڕی
ڤەگەڕیا وەک شێران
زولفەقار لێ گێژ کری
ئاڤێتە وی بەرازە
ل سەرێت ملانڕا بڕی
ل سەرێت ملانڕا بڕی
تەسلیم کری بو نارە
نە ب خێرهاتی کەنگەرە
شبهەتی سەیێ هارە،
هات عەلی یێ حەیدەرە
ئەو عەلی یێ حەیدەرە
سەکنی بو وەک دیوارە

قرێن کرن بەر سەرە
عەلی ئەو کر کەرکەرە
دهەسپیدا ئینا خارە
بتنێ بتنێ هاتنێ
حەتا کوژتن هەزارە
غەطریف ڕابو بتنێ دیسا دکمە غوبارە
غەطریف و عەلی بتنێ
ل مەیدانێ پەیا بون
کافر ڕازی بو فی الحال
حەتا چۆنک کوفاران
کافر ژ جه دیاربون
نالین وەکو نەفیران
سەد هزار و بیست هزار
ژ غەیری پەترەک و میران
جوملە ل عەلی کاربون
نەسرەتا وان دیاربون
ئەصحابان دەست دان
شێران نەصرەت بو وان هاتییە
چۆن کافرێت مەلعونە
«نصر من اللە» هاتیە «فتح قریب»
ب دەولەتا شاهییە
هات نەصرەتا حەبیبی
نەصرەت دگەل هاتییە
چۆن کافرێت صەلیبی
غەطریس(*) ئەوی کوشتییە
ب قووەتا ئلاهی
عەلی کوشتن بێ عەدەد
کافر کرنە حەفت کەر
وەزیر چۆ نک موحەمەد
گۆتی: من تانج ل سەر

(*) ئەڤ ناڤە: غطریف، غەظریف، غەطرێس تێدا هەیە.

ئیمان ئینا ب ئەحەد «أحد»
پاشی ب پێغەمبەر
موسلمان کرن نەھ سەد
ئەو بونە ئەهلێ تەوحید وان
گوت: «الله اکبر»
عەلی کوژتن بێ حساب
ئەو کافرێت بێ ئیمان
لەشێ وان بویە عەذاب
ئینانە مال و تالان
قوتکرن کۆما خراب
خودێ ژ بو وان کر ئیحسان
قرێن کەتە نوهالێ
عەلی تەکبیر ددانێ
سەر و بنێت نوهالێ
کافر ئینان یەمانێ
دونیا بویە دومانە
حوسنا هاتە حەوالێ
رۆژێ گرتی سێوانە
کافر گوتی: وا وەیلێ
ئەو وەزیرێ مەحبوبە
حوسنا ل وی مەهر کری
خراب کرن تو خویبە
وان ب رِوحا خو حەرب کری
حاصل کرن مەطلۆبە
وان کافر فەتحە کرن
کامل کرن مەطلۆبە
قەستا مەدینێ کرن
ب شاهی و سرورە
خەلقێ ل ڤێ جڤاتێ
هون من ل بیرا خوبینن
خالد دکت حەکاتێ

ژ موعجزا موحەمەد
خالد ئاغایێ زێباری
گۆتە کەلامێ مەوزون
هیڤی دکم ژ باری
نەفسا خراب و مەقدوم
ئازاد بکت ژ ناری
ژ فێعل و تشتێت مەحروم
خەلقێ ل ڤێ جڤاتێ
هون من ل بیرا خوبینن
فاتحان بو من بخوینن
هەمی تەشتان هلینن
دێ چینە عەرەساتێ
وەجهێ حەبیب ببینن
باقی دبن حەیاتێ
حەتا ئەبەد دمینن

الفاتحە.

***

زەمبیل فرۆش

دەنگێ: حەسەن رِشید ئامێدی
ژی: (٥٥) سالی
١٩٧٢/٨/١٤
نڤیسینا رێنجبەر صادق بهاءالدین

هۆل بە جـۆش هۆل بە جـۆش رِۆژەک ژ رِۆژێت دەلۆش وەم دێ بکێن مـەدحـێت زەمـبـیـل فـرۆش وەم دێ بەیان کەین حەکەتی

زەمبیل فرۆش کورِێ پاشانە
لاوکۆ کورِێ پاشانە
خودانێ کوچک و ئەیوانە
دگەرِیێن ل کەیف و سێرانە
هەر ژ ئەشقێ و موحبەتێ
زەمبیل فرۆش نێ کورِێ میرە

لاوکۆ وەک کوڕێ میره
دگەڕیتن ل ڕاڤ و نێچیره
ب ڕێکێ دیت قەبرەکێ کویره
سەرێ وی کرت هەیبەتێ.
دبێژیتن: مادەم مرن هەیه
دنیا بەسه، بلا بمینیت بو ئاخرەتێ
زەمبیل فرۆش ڤەزڤڕی ماله
لاوکێ من ڤەزڤڕی ماله
ژ بابێ خو دکر سوئاله
تو بۆچی حوکم ئەحکامێ دگێڕینی
خەرج و خەراجا ژ فەقیر و ژارا دستینی،
ماتو نزانی مرن یا هەی (هەیه)؟
دنیا یا پوچه ئەو چەندا بەتاله.
بابێ گوتێ: ناڤێ تە شاهینه
ناڤێ بابێ تە مەحەمەد ئەمینه
تو وەره ل جهێ من ڕوینه
حوکم ئەحکاما بگێڕینه
خەرج و خەراجا ب دەستێ خو بستینه
تە شۆله ژڤێ حکایەتێ نینه
زەمبیل فرۆش کوڕکێ وەڕاله
لاوکۆ لاوکێ ڕەواله
هەسپ و زین زوی کرنه ڤاله
جوداکر عەرز و عەیاله
ددەست پەروی یادا چۆ خاره
چۆ بەر کەلا مێژێ ڕەواله
سومعەتێ سەلکا ل باله
ئو دەست هاڤێته کورسیێ ڤێ سنعەتێ
زەمبیل فرۆش زەمبیلا تینیت
لاوەک نێ زەمبیلا تینیت
کۆلان دەر کۆلان دگێڕینیت
خاتوین د پەنجەرێدا دبینیت

عەقل دچیت سەودا دمینیت.
خاتوینێ گوته خدامێ
دێ ڕابه هەڕە ژبو خودێوۆ
هەڕە لاوکی ببێژوۆ
میری دو زەمبیل ژتە دڤێوۆ
ب حەجەیا(*) ڤی حێجەتێ
بەلکی بێته هیدایەتێ
خێرا خودێ ئوسوحبەتێ
وەم دا ببینین لەزەتێ
عەلەللا ڕۆژەکا قیامەتێ
ئینشەللا دی چینه جەنەتێ
خدام سپێدەک ڕابیبه
وەڤ دەلال سپێدەک ڕابیبه
ژ دەرگەهێ قەسرێ دەرکەتیبه
زەمبیل فرۆش ل سەرێ جادێ
ئو ل بنێ قەسرێ گرتیبه.
دگەل زەمبیل فرۆش ڤەگۆتیبه
میری دو زەمبیل ژتە خازتیبه
زەمبیل فرۆش ددەستێ خو فەکرییه،
چو زەمبیل ژ بەلەدێ
(ژ دەنگێ) پاشایی
ددەستێ خودا نەدیتیبه.
زەمبیل فرۆش ڤەزڤڕی ماله
و لاوکێ من ڤەزڤڕی ماله
چێکرن دو سەلکێت عاله
هاڤێتنه بورج و حەواله
ل دەرگەهی ب سەرکەڤته ماله.
دەرگەهڤان دەر پێ ڤەدان
کلیل و میفتاح هەلینان
یا ڕەبی چ فەند و فێل

(*) حێجەتێ

یا ڕەبی چ فەند و لێب
ددیوانا میر بێ حسێب.
کەڤتن دەرێ ڤێ موحبەتێ
خاتوین دێ من ژ ڕێ بەتێ
خاتوینا دبێژتێ:-
زەمبیل فرۆش کوڕکێ دەروێشە
لاوکۆ لاوکێ دەروێشە
تو کەرەمکە وەرە بێشە
قیمەتا سەلکێت خو بێژە (بێشکە)
یا مەزن دێ سەر ب سەر ل بەر زێڕا کێشم،
یا بچویک بوێ قیمەتێ.
زەمبیل فرۆش دبێژتێ:-
خاتوینێ قەت نێ وەنینە
دەلالێ قەت نێ وەنینە
قیمەتا سەلکا چونینە
دەستەکی ل مالێ بکێڕینە
تو ڕزقەکی بو من بینە
وەزێ ب ڕزقێ خو ڕازیمە
ئاخ نێ وەزێ ڕازیمە
ب وێ قسمەتێ.
خاتوینا دبێژتێ:-
زەمبیل فرۆش کوڕکێ فەقیرە
لاوکۆ لاوکێ فەقیرە
کەرەمکە ل سەر دۆشەکا میرە
بۆ تە تێکەم قەلونیا میرە
تێک ڤەدەت زولف و حەلیرە(*)
دێ ژنوی بینی لەزەتێ
خێرا خودێ ئو سوحبەتێ
عەلەللا ڕۆژکا قیامەتێ
ینشەللا دێ چینە جەنەتێ.

(*) حەریرە.

زەمبیل فرۆش دبێژتێ:-
خاتوینێ قەت وەنینە
روی ڕەشێ قەد نێ وە نابێت
شەربەتا ل ناڤ تاسێ جام بیت
ڤەناخوم ل من حەرام بیت
ناهێمە هیدایەتێ
وەز ناهێمە مەسلەحەتێ
وا گرێ خودێ ب ڕوحێ کەتێ
تو بەس بکە ڤێ حکایەتێ.
نێ قیامەتا ل دوی پێ مەتێ
تە وەز برمە هلاکەتێ
خاتوینا دبێژتێ:-
زەمبیل فرۆش کوڕکێ عەباسی
لاوکۆ لاوکێ عەباسی
وەختێ تو ب بەدەنێ کراسی
هاتی ڤە م تو بو خو نیاسی
دێ وەرە هیدایەتێ
دێ تو وەرە مەسلەحەتێ
خێرا خودێ ئو سوحبەتێ
وەم دا ببینین لەزەتێ
عەلەللا ڕۆژکا قیامەتێ
ئینشەللا دێ چینە جەنەتێ
زەمبێل فرۆش دبێژتێ:-
خاتوێنێ قەد نێ وەنینە
ڕوی ڕەشێ قەت نێ وەنابیت
مەجمەعا زێڕ ب نیشان بیت
خاس و عام ل ناڤ دەینان بیت
نانە گەنم ل ڕەخان بیت
وەز ناخوم ل من حەرام بیت
ناهێمە هیدایەتێ
وەز ناهێمە مەسلەحەتێ